

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра технологічної, професійної освіти та загальнотехнічних
дисциплін

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Кваліфікаційна робота здобувача
освітнього ступеня магістр
спеціальності
014 Середня освіта (Трудове навчання та
технології)
Архіпової Валерії Анатоліївни *В.А.*
Керівник: к.пед.н., доц. Драгієва Л.В.
Рецензент: к.пед.н., доц. Холостенко Ю.В.

Робота допущена до захисту на засіданні кафедри технологічної професійної освіти та загальнотехнічних дисциплін

(назва випускової кафедри)

протокол № 6 від «04» січня 2021 р.

Завідувач кафедри

М. Федорова О.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робота пройшла публічний захист

на відкритому засіданні ЕК

«25» січня 2021 р.

Оцінка 91 відмінно
(за стобальною шкалою) (за традиційною шкалою)

Голова ЕК

М. Вудіменко С.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Архіпова В.А. Використання засобів розвитку творчої активності у підготовці майбутніх викладачів технологій.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 014. Середня освіта. Трудове навчання та технології.– Ізмаїльський державний гуманітарний університет. – Ізмаїл, 2020.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування педагогічних засад використання засобів творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, формується гіпотеза, мета та завдання дослідження, вказується об'єкт та предмет дослідження.

В роботі відображені теоретичний та практичний аспекти формування творчої активності. У першому розділі розглянуто феноменологію, ознаки та особливості творчої активності у координатах сучасних наукових дослідженнях, що дозволяють отримати інформацію щодо формування комунікативної компетенції як мети сучасної педагогічної діяльності. Основним напрямком дослідження стає вивчення процесу організації та здійснення навчання студентів на парах в загальноосвітніх навчальних закладах як форми навчальної діяльності, що сприяє осмисленню власних переконань, пошуку аргументів та обґрунтувань на захист власної позиції.

Другий розділ магістерської роботи присвячений використанню засобів та методів розвитку творчої активності та відображає аналіз досвіду впровадження технології формування творчого мислення (досвід зарубіжних та вітчизняних викладачів) в основі яких покладена технологічна карта використання вправ з розвитку творчого мислення на різних етапах навчання.

За результатами роботи зроблено висновки: формування особистості людини – це послідовна зміна і ускладнення системи відносин до навколишнього світу, природі, праці, іншим людям і до себе. Воно відбувається протягом усього його життя. Особливо важливий при цьому

період навчання у вищих навчальних вузах, тому основну увагу ми приділяємо саме розвитку творчої складової сучасного викладача технологій. Індивідуальні особливості поведінки людей мають вирішальне значення для цілого ряду професій, для плідної участі особистостей – носіїв цих професій у творчому процесі. Тренування "творчого мислення", "творчої праці" супроводжується вихованням "емоційно багатою" особистості. У сфері творчої діяльності викладача еволюціонує його досвід, що включає в себе освоєний суб'єктом досвід інших людей і поколінь. Однак цей колективний досвід, сукупність знань і умінь, технологій, тобто культура в цілому, поповнюється відкриттями і досягненнями, спочатку виникають не в загальній "культурі", а в конкретній індивідуальній голові творить суб'єкта.

Магістерська робота має логічно правильну структуру. Вона складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

Ключові слова: творчість, творчий процес, технології розвитку творчого мислення, технологічна освіта, формування творчої складової.

ANNOTATION

Arkhipova V.A The use of tools for the development of creative activity in the training of future teachers of technology.

Qualifying work for the degree of "master" in the specialty 014. Secondary education. Labor training and technologies. - Izmail State University for the Humanities. - Ishmael, 2020.

The purpose of the qualification work is to substantiate the pedagogical principles of using the means of creative activity in the training of future teachers of technology.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, forms a hypothesis, purpose and objectives of the study, indicates the object and subject of research.

The paper reflects the theoretical and practical aspects of the formation of creative activity. The first section considers the phenomenology, signs and features of creative activity in the coordinates of modern research, which allows to obtain information on the formation of communicative competence as a goal of modern pedagogical activity. The main direction of the study is to study the process of organization and implementation of student training in pairs in secondary schools as a form of educational activity that helps to understand their own beliefs, search for arguments and justifications to defend their position.

The second section of the master's thesis is devoted to the use of tools and methods of creative activity and reflects the analysis of experience in implementing technology of creative thinking (experience of foreign and domestic teachers) based on a technological map of exercises for creative thinking at different stages of learning.

Based on the results of the work, conclusions are made: the formation of a person's personality is a consistent change and complication of the system of relations to the world around him, nature, work, other people and to himself. It happens throughout his life. The period of study in higher educational institutions is especially important, so we focus on the development of the creative component

of a modern teacher of technology. Individual features of people's behavior are crucial for a number of professions, for the fruitful participation of individuals - bearers of these professions in the creative process. Training "creative thinking", "creative work" is accompanied by the education of "emotionally rich" personality. In the field of creative activity of the teacher his experience evolves, which includes the experience of other people and generations mastered by the subject. However, this collective experience, a set of knowledge and skills, technologies, ie culture in general, is supplemented by discoveries and achievements that first arise not in the general "culture", but in a specific individual head of the subject.

The master's thesis has a logically correct structure. It consists of an introduction, three chapters, general conclusions, a list of references and appendices.

Key words: creativity, creative process, technologies of development of creative thinking, technological education, formation of creative component.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ.....	10
1.1. Творчість та творчий процес як основні складові педагогічної діяльності.....	10
1.2. Зміст і структура творчої активності	18
РОЗДІЛ II. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ».....	25
2.1. Особливості організації підготовки майбутніх викладачів технологій із використанням засобів розвитку творчої активності.....	25
2.2. Система засобів і умов розвитку творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій.....	32
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	46
3.1. Організація, проведення і результати констатувального етапу експерименту.....	46
3.2. Аналіз результатів формувального етапу експерименту.....	57
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Зорієнтованість України на активну євроінтеграційну зовнішню політику привносить вагомі зміни у функціонуванні як кожної окремої особистості, так і суспільства в цілому. Мова йде про привнесення в специфіку життєдіяльності українців дещо іншопохідного процесу життєдіяльності.

Освіта України також має досить вагомі рішення та зрушення в сторону євроінтеграції і характеризується прийняттям рішень, які мають забезпечити підготовку висококваліфікованих та конкурентноспроможних фахівців. Саме в даному контексті розуміння суперечностей сучасного стану функціонування суспільства та освітніх процесів загалом, вагомого значення набуває підготовка вчителів технологій, які досить специфічним педагогічно-психологічним втручанням в розвиток особистості школяра зберігають, укріплюють та активно розвивають те саме глибоко ментальне коріння українця, зокрема, його працелюбність, високий загальнокультурний рівень сприйняття предметів оточуючої природи, естетичні почуття, смаки та ін.

Актуальність теми дослідження зумовлена еволюційними процесами початку XXI століття та зміною пріоритетів в освітній сфері.

Проблема формування творчої особистості та використання засобів розвитку творчої активності у процесі підготовки фахівців освітньої галузі загалом та фахівців технологічної освіти виступає особливо актуальною на сучасному етапі. У більшості випадків використання засобів розвитку творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій виступає визначним аспектом у розвитку їхньої творчості та реалізації завдань професійної діяльності, яка сконцентрована на розкритті творчого потенціалу, творчої активності як самого викладача, так і студентів (у якості суб'єктів власної навчально-трудової діяльності) [42, с.25 – 44].

Сучасний стан дослідження творчості вказує на широке розмаїття поглядів та висновків науковців щодо даного явища. Так, О.М.Леонт'єв, В.О.Моляко, С.Л.Рубінштейн визначали у дослідженнях творчості внутрішні

чинники поведінки особистості у діяльності. Дослідження взаємозв'язку чинників внутрішньоособистісного конфлікту і проблеми професіоналізації (Є.Ф.Зеєр, С.Б.Кузінова, Т.Ю.Левченко, Н.І.Пов'якель та ін.) розширюють можливості вивчення проблеми активності в міжособистісній взаємодії студентів.

У сучасній педагогічній науці активно відстоюється позиція щодо необхідності побудови моделі підготовки вчителів у педагогічних ЗВО України, щодо врахування існуючих на сучасному етапі функціонування суспільно-значущих стосунків тенденцій розвитку педагогічної освіти, які можуть виступити першопричиною у розробці та апробації концепції професійної підготовки вчителів технологічної освіти. Дана проблема особливо активно піднята в роботах Н.Андреєвої, А.Вихруща, Р.Гуревича, В.Гусєва, Й.Гушулея, В.Жигірь, О.Коберника, М.Корця, Т.Кравченко, В.Курок, М. Лазарєва, П.Лузана, В.Мадзігона, В.Мурого, В.Назаренка, В.Сидоренка, Н.Слюсаренко, Г.Терещука, Д.Тхоржевського, В.Юрженка та ін., які розробляли теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителя технологій.

Проблеми організації творчих ситуацій і способів їх розв'язання за допомогою евристичних і алгоритмічних методів розроблені Г.Альтшуллером, В. Андреєвим, І.Лернера, П.І.Підкасітим, А. В. Хуторський та ін.

Психолого-педагогічні дослідження з питання розвитку творчого потенціалу та творчої активності особистості (Г.Ю.Айзенк, В.М.Дружинін, Є.П.Ільїн, Н.В.Кічук, В.О.Моляко, С.Л.Рубінштейн, Р.Д.Стернберг та ін.) виробляли концепт інтелектуально-творчої діяльності особистості.

З огляду на сказане можна зробити висновок про те, що у педагогіці вищої школи стосовно упровадження у практику підготовки майбутніх вчителів технологій засобів розвитку творчої активності відсутні цілісність і системність [16, с.34].

Це свідчить про наявність протиріччя між зростаючими вимогами суспільства до готовності вчителів технологій використовувати засоби розвитку творчої активності та фактичним рівнем її сформованості у студентів. Усунення зазначеного протиріччя є нагальною потребою сучасної педагогіки вищої школи.

Актуальність проблеми педагогічної науки на сучасному етапі функціонування України, її теоретична та практична значущість, недостатнє висвітлення в науковій літературі саме в сфері підготовки фахівців технологічної освіти зумовили вибір теми дослідження «Використання засобів творчої активності у підготовці майбутніх викладачів технологій».

Мета дослідження – обґрунтувати педагогічні засади використання засобів творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми підготовки вчителів технологічної освіти в сучасній системі закладу вищої освіти.
2. Визначити структуру творчої активності, особливості засобів розвитку творчої активності та їхнього впливу на становлення професійної компетентності майбутніх учителів технологій.
3. Обґрунтувати критерії та рівні творчої активності в процесі навчання в ЗВО.
4. Розкрити методи та засоби розвитку творчої активності майбутніх викладачів технологій на основі вивчення основних предметів спеціальності.
5. Виявити умови формування творчої активності студентів.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти.

Предмет дослідження – педагогічні засади використання засобів розвитку творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій.

В основу дослідження було покладено *припущення* про те, що використання засобів творчої активності студентів сприятимуть формуванню фахівця нової формації.

Для проведення дослідження була сформульована *гіпотеза*: творча активність майбутніх викладачів технологій буде ефективною, якщо у їх підготовці використовувати комплекс засобів розвитку творчої активності, оскільки в ході творчого виконання завдання відбувається резонансний відгук, сплеск творчої активності студентів з нестандартним типом мислення.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань, перевірки гіпотези були використані такі методи: а) теоретичні – вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури з окресленої проблеми; порівняння, систематизація та узагальнення даних, теоретичне моделювання. Вони використовувалися з метою здійснення аналізу стану проблеми, вироблення концептуальних підходів щодо ефективного використання засобів творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій творчого потенціалу; б) емпіричні – методи анкетування, тестування, педагогічного спостереження, опитування, статистичної обробки отриманих даних для аналізу стану проблеми творчої активності особистості майбутнього вчителя у закладах вищої освіти; добору методик оцінювання критеріїв, показників та рівнів дослідження стану використання засобів творчої активності; педагогічний експеримент з перевірки ефективності упровадження методики використання засобів творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій.

Джерельна база дослідження. Під час роботи над темою нашого дослідження ми використали наукові праці вчених (зарубіжних та вітчизняних), періодичні видання, автореферати та дисертаційні дослідження, нормативні документи.

Методологічну та теоретичну базу дослідження становлять: теорія готовності особистості до діяльності (П.Я.Гальперін, М.І.Дяченко, Л.А.Кандибович, Д.Н.Узнадзе, А.С. Прангішвілі); загально-дидактичні

положення щодо формування особистості вчителя (В.І. Бондар, Є.П.Белозерцев, А.М. Бойко, К.М. Дурай-Новакова, В.І. Зязюн, А.Й. Капська, О.Г. Мороз); концептуальні положення про освіту, викладені в Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що за результатами кваліфікаційної роботи можна впроваджувати в освітній процес підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) тренінг з розвитку творчої активності і творчого потенціалу майбутніх викладачів технологій. Теоретичні положення та результати експериментальної роботи можуть бути використані для підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів технологій а також педагогічних кадрів інших напрямів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерського дослідження доповідались і обговорювались на науково-методичних семінарах, круглих столах і засіданнях кафедри технологічної, професійної освіти та загальнотехнічних дисциплін факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (2019-2020 рр.); науково-практичних конференціях: з публікаціями (Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (м. Переяслав, 14 грудня 2019 р.); студентська Регіональна науково-практична конференція «Морські дослідження дунайського регіону: молодь, наука, інновації – 2020» (м. Ізмаїл, 3 березня 2020 р.); без публікацій (V Всеукраїнська студентська наукова – практична конференція «Науковий пошук студентів в XXI ст.: сучасні проблеми та тенденції розвитку гуманітарних і соціально – економічних наук», присвяченій Всесвітньому дню науки (м. Ізмаїл, 14 листопада 2019 р.; X Всеукраїнська науково-практична конференція

«Пріоритетні напрями європейського наукового простору: пошук студента» (м. Ізмаїл, 15 травня 2020 р.).

Структура та обсяг дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків (10 сторінок), списку використаних джерел (48 найменування). Повний обсяг роботи 81 сторінка друкованого тексту. Робота містить 3 таблиці, 1 схему і 2 додатки.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

1.1. Творчість та творчий процес як основні складові педагогічної діяльності

Життя кожного з нас неповторне та унікальне. Кожен день ми стикаємося з якимись незвичайними та естетично несхожими на інші моменти речі. Всі вони є проявом творчості та творчого процесу. За допомогою них особистість проявляє свої найкращі людські якості: креативність, працьовитість, готовність вивчати щось нове та незвичайне. Тому творчість неможливо уявити без натхнення, що спонукає його до вдосконалення та розвитку своїх здібностей. Діяльність творчої людини спрямована на створення оригінальних матеріалів, продуктів своєї творчості та неповторного результату. Творчість розвиває фантазію, винахідливість, вигадку, уяву.

В даний час активно дискутується питання про те, яким повинен бути сучасний викладач; якими знаннями, навичками, якостями, компетенціями він повинен володіти. Серед різних характеристик, які називають в якості необхідних складових професійної діяльності сучасного педагога, часто називають творчий підхід до педагогічної діяльності. Для цього необхідно в вузі, на етапі підготовки майбутніх викладачів, формувати творчу особистість, що володіє гнучким продуктивним мисленням для генерування різноманітних оригінальних, нестандартних ідей. Творчість становить сутність різних видів діяльності людини. Вона проявляється у розвитку мислення, свідомості і уяви і т. д. Його передумовою є пластичність людського мислення, яка проявляється в здатності особистості до багатостороннього, варіативного баченню світу [1, с. 404].

Якщо звертатися до словників за тлумаченням поняття «творчість» ми отримаємо таке пояснення: категорія філософії, психології і культури, що виражає собою найважливіший сенс людської діяльності, що складається в збільшенні різноманіття людського світу в процесі культурної міграції. Це

поняття розглядалося в більшості часів з позиції філософського погляду та педагогіки. Розглянемо його з позицій античних часів та сучасних науковців.

Вперше поняття творчості розглядалося в античні часи і мало наступні трактування (Табл.1).

Таблиця 1.

Поняття творчості з позиції філософії та педагогіки

Автори	Розуміння поняття творчість
Аристотель	Був першим хто розглядав творчість як окрему складову педагогіки. Він вважав, що вона за допомогою риторики і поезики дозволяє зрозуміти суть самої людини, зробити його зрозумілим іншим і самому собі.
Платон	Вбачав творчість в усьому, що було створено людиною: «...Усе, що викликає перехід із небуття у буття-творчість...»
Сократ, Аристотель	Погляди вчених мали схожий характерний підхід до творчості в античній педагогіці. Так як творчість розумілась як відкриття нового, а новизна присутня в усьому, що створила людина
І. Кант	«Новизна» в інтерпретації є чимось рідкісним і вражаючим у таємниці: «Новизна стає тут джерелом і засобом пожвавлення уваги. Творчість дедалі більше суб'єктивується і з універсальної перетворюється у часткову здібність людини»
Й. Г. Фіхте	Як перехід від старої дійсності до нової під впливом продуктивної активності творчого «Я»

Так, в античні часи творчість була невід'ємною складовою життя людей. У середньовіччі творчість пов'язана з розумінням Бога як особистості, яка вільно творить світ. В епоху Відродження творчої діяльності надається «священний характер». Людина створює новий світ, красу а, отже, творить найвище, що є в світі – самого себе. Він тепер незалежний від милості Бога, щоб впоратися з недоліками власної природи. Людина сама тепер – творець, а тому фігура художника – творця є втіленням епохи Ренесансу. Довгий час творчість розглядалась саме з позицій особистісної

риси кожної людини. І лише пізніше в роботах багатьох науковців вона вивчається більш детально (Табл.2) [17, с.78].

Таблиця 2.

Наукові поняття творчості з педагогічної позиції

Автор	Визначення творчості: науковий (педагогічний) аспект
С.О .Грузенберг	В своїх роботах трактував повне уявлення про історію, спрямованість і характер теорії творчості. Дослідник виділяє кілька теорій творчості для її більш детального пояснення, серед якої найбільш розповсюдженою є педагогічний тип, головне завдання якого є пізнання світу в процесі художньої інтуїції через впровадження засобів творчого характеру в навчальному процесі.
Г.І. Петровський	Розглядав це поняття з точки зору психології та педагогіки. При цьому перша складова була чимось новим, чого раніше не існувало, як окремого наукового пояснення, а було внутрішнім проявом власного емоційного стану. Друга була вираженням цього поняття, методами та засобами його наочного представлення.
В. С. Соловйов, Ф. В. Шеллінг	Вбачали сутність творчості в проблемі метафізичного типу – розкриття метафізичної сутності в емоційному початку. Це означає, що людина розглядається як творець власних думок без певних рамок. Тому педагогічний процес, на їх думку, не повинен обмежувати виявлення власного «Я» та особистісних переживань в будь – якому виді діяльності і в будь – якому предметі.
Н.А. Бердяєв	Трактував поняття творчість як додаток творчої діяльності, створення чогось нового. Тому творчість розглядалась в два етапи: інтуїція (внутрішнє пізнання) – людина вільна в своїх думках та творчому процесі та другий етап, що полягає у реалізації продуктів творчості,

	а саме майстерності та мистецтві, що є основними складовими будь – якого педагогічного процесу.
--	---

У ХХІ столітті вивчення творчості знаходиться під впливом нових життєво – важливо вимог суспільства. Науково-технічна революція, що здійснюється у другій половині двадцятого століття, висуває умови до нових досліджень творчості, які розглядають її з позицій психологічного аспекту. Наукові теорії творчості, існуючі раніше, як вважає Я.А. Пономарьов, недостатньо відображали рівень розуміння природи творчості. На думку науковця, це стосується, в першу чергу відсутності надійних критеріїв для відмінності творчої діяльності від нетворчих і природи психічного (що виражається в трактуванні психічного як конкретного, тісно пов'язаного зі зведенням психічного до ідеального). Вирішити вищевказані протиріччя і труднощі була покликана діяльність учених по створенню психології творчості. Я.А. Пономарьов вважає, що психологія творчості, як наука, розглядає психологічний рівень організації творчої діяльності людини, наприклад, психологічний рівень організації діяльності, яка призводить до наукового відкриття [19, с.15 – 20].

Загалом сам термін «творчість» не досяг наукового пояснення, тому що різноманіття його значень охоплює багато видів людської діяльності від особистісного сприйняття до цілого суспільного розвитку. Тим самим без обмеження його ясного розрізнення між собою. Немає чіткого зв'язку і в тому які властивості повинна мати людина та результати його творчості, щоб мати назву творчого. Але при цьому є одна спільна закономірність, що передумовою творчості є раптова сприйнятливість та позитивний емоційний стан від ідей та самостійності мислення. Під творчістю розуміється зазвичай відкрита система, готова до сприйняття цілого горизонту альтернативних варіантів, який також має широку палітру інтерпретацій – від обмеженості «авантюрного мислення» (Ф. Берглет) до невизначеності «дивергентного мислення» (Дж. Гилфорд). Вона відноситься до переходу на високий інтелектуальний рівень. При цьому особистість, що має більш високий

творчий рівень виділяється з суспільства тим, що здатна швидше вирішувати поставлені завдання та неординарно їх розв'язувати.

Тому творчість – це доступний абсолютно кожній людині спосіб сприйняття дійсності через відтворення своїх емоцій в фізичному чи матеріальному початку. При цьому можливість розвивати власні здібності є у кожної особистості, тому що творчість не має гендерних, вікових чи інших категорій. Але для втілення будь-яких можливостей, закладених в людині, необхідно зусилля, і в разі з такою роботою це зусилля повинне бути постійним. Результатом таких зусиль є творча особистість, що розвиває власні творчі здібності.

Таким чином, творча особистість – це особистість людини – творця, що є тим, хто створює принципово нові продукти в результаті своєї діяльності. Причому під «новим» передбачається не лише створення, але і руйнування, адже творча праця пов'язана зі зміною вже існуючих форм [3, с.168].

Психолого-педагогічні дослідження Л. Виготського, С. Гончаренка, Ю. Кулюткіна, М. Лазарєва, В. Лозової, А. Петровського, С. Сисоевої довели, що творча активність є визначальною якістю творчої особистості. Б. Ананьєв, О. Бодальов, В. Дяченко переконливо доводять, що активність забезпечує не лише здатність психіки до відображення оточуючої дійсності, є основою до її перетворення з метою створення нового продукту. Д. Узнадзе, О. Ковальов, В. Крутецький підтвердили, що активність – це складний продукт психічної діяльності суб'єкта, що визначається характером співвідношення діяльності та спілкування. У свою чергу, відомі педагоги-науковці Д. Богоявленська, В. Сластьонін, О. Савченко не лише підтверджують наукові розвідки психологів щодо природи та ролі активності, але й визначають її як провідну рису інтегральної якості цілісної особистості та необхідну умову творчого вирішення навчальних завдань. Так Драгієва Л.В. у своїй роботі зазначає, що «творча активність і творча спрямованість є показниками творчої діяльності, яка забезпечує реалізацію творчого потенціалу, але потребує розвитку». [48, с. 293].

Сфера творчості в діяльності викладача займає особливе місце і повинна бути досить широкою і проявлятися як в підході до студента, так і в ставленні до свого предмету, до подачі навчального матеріалу, до визначення методів і засобів навчання. Творче рішення побудови занять і відбору змісту матеріалу, створення нетрадиційного за формою заняття забезпечує ефективність засвоєння студентами необхідних знань, умінь і формування навичок, а також стимулювання активності та пізнавального інтересу.

Формування творчої складової особистості педагога здійснюється як в освітньому процесі у вузі так і в процесі самоосвіти. У педагогічному університеті повинен формуватися фахівець для якого культура, мистецтво і творчість стають нагальною потребою, складають основу успішного оволодіння професійною діяльністю. Говорячи про процес розвитку педагогічної творчості (в тому числі при підготовці майбутнього педагога у вузі) можна відзначити, що він є складним і багатофакторним, залежить від багатьох умов: від естетичного оформлення вузу до складання навчального плану з урахуванням усіх вимог для розвитку творчості (для студентів) та постійного підвищення кваліфікації педагога з дотриманням всіх сучасних вимог.

При цьому творчість майбутнього викладача не повинна обмежуватись умовностями, так як воно дає можливість до самореалізації та саморозвитку. Наприклад, сьогодні багато людей мають правопівкульне мислення, що дає можливість відобразити світ так, як ми його бачимо, без спеціальної освіти, без дотримання правил світлотіні і перспективи. Воно дає свободу творчості. Результатом такої свободи є вираження власних емоцій та стану без певних рамок та обмежень. Так, наприклад, Казимир Малевич не дійшов до художнього училища (хоча не раз намагався), але всім нам він відомий саме як автор картини «Чорний квадрат», відбив у своїй картині свій настрій та емоційний стан за допомогою лише власної уяви та почуттів.

Творча природа педагогічної діяльності підтверджується і тим, що правильно прийняте педагогічне рішення по своїй організації відповідає всім

правилам евристики, якими керується у своїй діяльності дослідник: аналіз педагогічної ситуації (діагноз) – проектування результату в зіставленні з вихідними даними (прогноз) – аналіз наявних коштів, придатних для перевірки припущення та досягнення шуканого результату; конструювання та реалізація навчально-виховного процесу; оцінка і інтерпретація отриманих даних; формулювання нових завдань [18, с.38].

Так, Є. Кулик при дослідженні проблем підготовки майбутніх викладачів зазначав, що складність і поліаспектність призводить до того, що виникає низка суперечностей між:

- ✓ вже існуючими та новітніми гуманістичними напрямками формування світогляду сучасного студента, що пов'язані з постійним перетворення парадигми освіти;
- ✓ зміст спеціалізованої підготовки, який через скорочення часу став більш дидактично мінімізованим та потребою соціуму у широкій культурі в технологіях студентської молоді;
- ✓ традиційною складовою підготовки викладачів технологій та необхідності в особистому творчому розвитку і їх практичної діяльності;
- ✓ вимогами рівня практичної підготовки до дослідницької діяльності та внутрішніми мотивами пробудження саморозвитку студентів, їх бажаннями та особливостями [23, с.197].

Тому, результати реалізації творчого підходу педагога до діяльності можуть виявлятися на зовнішньому і внутрішньому рівні. Зовнішні результати творчої активності різноманітні: складені і реалізовані педагогом авторські програми навчання студентів; методичні розробки, що підвищують ефективність діяльності педагога; креативно організовані навчальні або виховні процеси і т. д. Вони проявляються у творчій складовій роботі викладача. Внутрішні результати є джерелом зовнішньої активності, хоча і не завжди піддаються чіткому визначенню. До них слід віднести: ставлення до різних підходів в освіті, зміна в характері організації педагогічного процесу,

вдосконалення професійної майстерності, розвиток професійних здібностей педагога.

Г. М. Коджаспірова виділяє наступні критерії педагогічної творчості:

- ✓ наявність глибоких і всебічних знань і їх критична переробка та осмислення;
- ✓ вміння перевести теоретичні та методичні положення в педагогічні дії;
- ✓ здатність до самовдосконалення та самоосвіти;
- ✓ розробка нових методик, форм, прийомів і їх оригінальне поєднання;
- ✓ варіативність, діалектичність, мінливість системи діяльності;
- ✓ ефективне застосування наявного досвіду в нових умовах;
- ✓ здатність до рефлексивної оцінки власної діяльності та її результатів;
- ✓ формування індивідуального стилю педагогічної діяльності на основі поєднання і вироблення еталонних і індивідуально неповторних рис особистості педагога;
- ✓ здатність до імпровізації, заснованої на знанні і інтуїції;
- ✓ вміння бачити «віяло варіантів».

Критерії, в свою чергу, є основами творчої активності викладача, яка полягає у вмінні формулювати і вирішувати педагогічні завдання; будувати свою діяльність з урахуванням соціальних, побутових та інших умов, що постійно змінюються; бачити і розвивати індивідуальні здібності своїх студентів; володіти формами і методами евристичної діяльності; творчо розвиватися, усвідомлення творчих змін та доречно застосовувати набуті знання. Вона є механізмом розвитку закладів освіти і самого педагога.

Визначення творчої активності викладача полягає у здібностях особистості максимально використовувати набуті вміння та знання під час розв'язання педагогічних, творчих та інших завдань, при цьому вдосконалюючи власні педагогічні навички. Також розвиток творчої складової впливає не тільки на здатність нестандартного мислення, а й до самостійного пошуку вирішення отриманої проблеми та інформації, таким чином вона зачіпає і духовну сферу особистості, оскільки «всякий творчий

акт має моральне значення, будь то творчість пізнавальних чи естетичних цінностей» [11].

Розвиток творчої активності позитивно впливає не тільки на здатність до прийняття нестандартних рішень, самостійний пошук і переробку інформації студентами, воно зачіпає і духовну сферу особистості, оскільки будь – який творчий акт має моральне значення, будь то творчість пізнавальних чи естетичних цінностей. Це доводить те, що творчість завжди повинна залишатися в педагогічному процесі, інакше навчальна діяльність може втратити інтерес для студентів внаслідок своєї механістичності, яка відрізняє завдання, що виконуються строго за встановленим зразком і передбачають єдине вірне рішення.

Таким чином, визначальний вплив на розвиток творчої активності та творчості майбутнього викладача обумовлений особливостями середовища освітньої установи, організацією навчально – виховного процесу, основами взаємодії педагога і студентів і т. д. Тому важливим завданням перед сучасною освітою постає підготовка кваліфікованих викладачів, яке досягається злагодженою роботою педагогічного складу та створенням правильної організації навчального процесу з урахуванням затребуваних вимог та якостей.

1.2. Зміст та структура творчої активності

Кожна людина – це особистість і у кожної є свої індивідуальні риси, в тому числі і творчий аспект. Людину можна розглядати як особистість за такими основними потенціалами, які виконують роль домінантів, що задають спрямованість процесу розвитку особистості. В них людина визначається, як тим, що вона знає, оцінює та цінує, творить, з ким і яким чином вона виходить на контакт, рівень естетичних потреб та шляхи їх реалізації.

Сьогодні творчість проголошується невід'ємною складовою будь-якої діяльності людини. І місце творчості в структурі діяльності буде зростати в зв'язку з перетворенням середовища проживання людей з природного в

створюване, техногенне. Нагальна потреба активізації творчо перетворюючої діяльності в умовах нових реалій суспільного розвитку викликала необхідність глибокої наукової розробки проблеми творчості. Як наслідок, проблема творчості, проблема людини як творця, проблема людського життя як творчого сходження до власного "Я" відносяться до найважливіших в філософії, психології та педагогіці, зокрема. Головна увага приділяється розвитку творчої складової особистості. Вчені шукають засоби виявлення і розвитку природних обдарувань кожної людини, щоб допомогти їй реалізуватися, зробити творчість невід'ємною складовою її діяльності. Це пояснюється тим, що творчість робить людину щасливою і корисною для суспільства [7, с. 224].

Провідною потребою і основою творчої спрямованості особистості є потреба в творчій активності. З ними взаємодіють наступні головні потреби: пізнавальна потреба (допитливість – потужний стимул) і потреба в самоствердженні. Доповнюють їх наступні другорядні потреби: потреби в досягненнях, в самореалізації, в інформуванні інших (прагнення передачі знань), потреба в отриманні приємних емоційних вражень і ін.

Вважається, що творчість – це найвища форма активності, до якої здатна людина. Творчість же може бути різною – вона може бути не тільки художньою, але й науковою і технічною. При цьому кожна область творчої діяльності має свої власні специфічні ознаки. Тому два терміни «активність» і «творчість» – це два поняття, які взаємодіють один з одним і роблять один на одного взаємний вплив. При цьому активність має такі ознаки: створення нових корисних комбінацій з елементів існуючих предметів, способів, засобів шляхом комбінування; органічний зв'язок з пізнанням дійсності; головним змістом є формулювання і рішення проблем, що виникають як протиріччя на шляху задоволення потреб людини.

Якщо більш детально розглянути поняття творчої активності на основі робіт вчених, які досліджували проблему її формування в різних стадіях життя людини, то можна визначити, що акцент вони роблять саме на

складовій активність. Вагомий внесок в обґрунтування творчої активності належить представникам філософії творчості, а саме Г. Альтшуллеру, М. Кагану, П. Кравчуку, І. Мартинюку, Платону та ін. Вони трактують це поняття з позиції філософського погляду, як рису якій приманне матеріальне. Активність проявляється у здатності до саморозвитку, особистісних змін, самостійного руху. Але не дивлячись на таке трактування, більшість зарубіжних дослідників розглядають це поняття в галузі не лише філософії, але і психології та педагогіки, що перебувають у тісному зв'язку. З такого погляду це міра діяльності чи можливість налагодження контакту з іншими суб'єктами через створення власних продуктів творчості. При цьому зовнішні результати ефективної творчої активності проявляються в тому, які зміни відбулися в середовищі, де перебуває педагог, а внутрішні – в змінах, що відбулися в самій особистості: в появі нового ставлення до себе, розвитку своїх здібностей, підвищенні власної компетентності, професіоналізму, почуття власної гідності, значущості, емоційної і естетичної сприйнятливості, а також у формуванні нового ставлення до світу – пошуку покликання, цілі, виявленні всіх нових матеріальних або символічних кордонів, за які можна вийти в рамках існуючих загальних вимог та правил.

Трактування поняття «творчої активності» в словниках дає декілька підходів до його пояснення: діяльнісний (основу визначення складає перетворення будь – якої дії у творчу діяльність), особистісно – діяльнісний (творчість залежить від активності, що є фундаментальною складовою для професійного зросту та саморозвитку), особистісний (розглядає творчість як комплексну, різнорівневу характеристику особливості). Складність цього феному підтверджують роботи багатьох вчених, а також їх прагнення розділити його на декілька складових. Його основу складає потреба, що визначає її цільове дослідження в творчому процесі. Тому що саме потреба у здійсненні творчої діяльності є показником високого рівня саморозвитку людини [8, с.31].

Звичайно, де б не вивчалась активність, вона є однією зі стійких властивостей кожного індивіда. Для більш об'єктивної її оцінки треба розглядати також психологічну складову поняття. Активність – є властивістю перетворення багатьох речей в світі, яка розвивається під впливом наявних в особистості матеріальних і духовних складових, що виражаються у творчості. Адже вона повністю залежить від внутрішніх мотивів і від того, як людина до неї ставиться і виражає у своїй діяльності.

Творчу активність в творчому процесі також розглядають з точки зору розвитку творчого потенціалу особистості студентів, майбутніх педагогів. І в цьому сенсі можна особливо говорити про ряд властивостей і якостей, необхідних для суб'єктивно творчої діяльності в процесі навчання. Домінування творчих якостей, установок, ціннісних орієнтацій над нетворчими дозволяє говорити про наявність в структурі особистості значущого і емпірично вимірюваного, що розвиває творчий потенціал. Так, як творча активність є проявом результату особистої ініціативи, яка допомагає людині здобувати нові знання, прагнути взаємодіяти з іншими, проявляти вагомий інтерес до тої чи іншої галузі.

В.Д. Максимова під час аналізу поняття «творчий потенціал» приділяє увагу інтересу людини до активності. Яку участь вона бере в цьому процесі чи виявляє ініціативу під час початкових етапів та під час всієї діяльності, як взаємодіє з іншими учасниками процесу. Тому творча активність є системою різних складових, що складають діяльність людини, як колекцію безлічі особливостей його індивідуальності. Проте цей підхід зазнає певних недоліків. Термін поділяється на дрібні складові і втрачає своє значення в цілому. Так, Кічук Н.В убачає в творчості особистості її інтелектуальну активність, творче мислення і творчий потенціал.

Л. Драгієва розкриває «педагогічну сутність творчого потенціалу майбутнього викладача технологій як сукупність індивідуально-психологічних рис і професійно значущих якостей особистості магістра технологічної освіти, а також комплексу засвоєних знань, умінь, навичок і

набутого впродовж навчання досвіду творчості, що визначає його фахову педагогічну спрямованість і вможливорює досягнення творчих результатів у співпраці зі студентами (учнями) в процесі навчально-професійної [48, с.293].

Т. О. Саламатова ж підкреслює що творчий потенціал є атрибутивною властивістю людини, що відображає її здатність до саморозвитку через подолання внутрішніх суперечностей В. Д. Лихвар визначає творчий потенціал як сукупність творчих здібностей, необхідних для творчої діяльності сучасного педагога, і зазначає, що рушійною силою і ядром реалізації творчого потенціалу є внутрішні фактори особистості, які є важливими чинниками саморозвитку людини, самореалізації, самодіяльності, вільних дій і вчинків. О. Б. Шульц розглядає творчий потенціал особистості викладача як інтегративну властивість, що відображає міру можливостей реалізації її творчих сил як “сукупність проявів особистісних функцій, що спрямовані на вирішення зовнішніх та внутрішніх проблем особистості, з метою перетворення оточуючого світу та себе.

Тому з точки зору педагогічної діяльності можна виділити наступні характерні ознаки творчої активності:

- 1) новизна, що полягає у творчому вирішенні проблеми. При цьому творчий пошук починається з усвідомлення проблеми, її формулювання, а закінчується дозволом. Чим більше невідомих містить завдання, тим більша творча активність необхідна для її вирішення;
- 2) оригінальність, що складають: творчий стиль, багатство індивідуальної натури, раціональне комбінування існуючої інформації, в результаті чого з'являється нове знання, що розширює межі попередніх;
- 3) комунікація (самовираження та самореалізація);
- 4) ціннісність (соціальна й особиста);
- 5) незапланованість, надситуативність та безкорисливість творчої діяльності [6, с.58].

Це дозволяє підкреслити, що творча активності – це, перш за все, спосіб реалізації особистості, певна інтелектуальна, поведінкова, діяльнісна реакція на об'єктивні умови, на проблемну ситуацію.

Що стосується загальної структури творчої активності, то вона має дві азагальні моделі. Перша складається з наступних компонентів:

- пізнавально – діяльнісний компонент – активність студента в оволодінні знаннями, уміннями та навичками, що є важливими для відповідної творчої діяльності (художньо естетичної, науково – технічної, дослідницької та експериментальної), стимулює особистість до самостійної творчої праці, забезпечує її вміння використовувати здобуті знання під час розв'язання творчих завдань;
- мотиваційно – вольовий компонент – сформованість у студентів позитивних мотивів творчої діяльності, вольових рис особистості (цілеспрямованості, організованості, самостійності) та її ціннісних орієнтирів, що забезпечують включення у творчу діяльність;
- змістовно – операційний компонент – сформованість активного перетворювального ставлення студентів до власної діяльності;
- емоційний компонент – здатність особистості до активного творчого сприйняття оточуючої дійсності, вміння спілкуватися з іншими людьми (однолітками, педагогами), в процесі якого відбувається налагодження позитивних контактів, зміна особистісних установок, прийняття колективних норм життєдіяльності;
- самооцінний компонент – прагнення студента до творчого пізнання своєї особистості, виявлення та розвитку власного творчого потенціалу, самооцінка своїх індивідуальних якостей, здатності до самовиховання, вміння аналізувати і реально оцінювати свої вчинки, визначати спрямованість і динаміку саморозвитку [35, с. 61 – 69].

Друга модель складається з об'єкта, суб'єкта та методів творчості. Першим можуть виступати техніка, природа, мистецтво, людина, суспільство, економіка тощо. Суб'єктом є індивід, колектив, соціальні групи,

людство, інтегральний інтелект тощо. Методи, способи творчої діяльності поділяються на п'ять груп: перша ґрунтується на розсудково – раціональному мисленні (практико – емпірична і науково – теоретична творчість); друга – інтуїція (позасвідома, нефеноменологічна творчість); третя – на синтезі першої і другої груп; четверта – на культурних традиціях (духовно-космологічна творчість); п'ята – на вірі у певні догми, стереотипи («догматична» творчість).

Л. Єрмолаєва – Томіна до творчої активності відносить такі основні компоненти: самостійність вибору об'єкта мислення, вихід за межі завдання, перетворення завдання і стимулу. І. С. Діденко на основі дослідження естетичної оцінної діяльності студентів виділяє такі структурні складові: аксіологічний, емоційно – перцептивний, гносеологічний, праксеологічний. У запропонованій структурі між першими трьома компонентами домінують координаційні зв'язки, в той же час аксіологічний компонент інтегрує всі інші, надаючи їм творчого характеру. На думку Н. Ф. Вишнякової до структури також входять: емоційне сприймання, комбіноване уявлення, музично-слухові уявлення, прийняття нестандартних рішень та ін. [22, с.129].

Таким чином, творчій активності приділено велику кількість досліджень, так як розвиток такого роду активності потребує детального опрацювання та дослідження. Адже творчість починає зароджуватися ще в дошкільний період дитинства і змінюється під впливом багатьох факторів

РОЗДІЛ II. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

2.1. Особливості організації підготовки майбутніх викладачів технологій із використанням засобів розвитку творчої активності

Одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної освіти є підготовка педагога, конкурентоздатного на ринку праці, що є затребуваним освітніми закладами. Це виявляється у різноманітних вимогах до майбутнього фахівця: вільного володіння своєї професії, відповідальності, готовності до професійного росту, стресостійкості, здатності до змін освітніх вимог та ін.

Головною проблемою підготовки вчителя є те, що під час вступу або через деякий час не всі студенти націлені стати педагогами. На сучасному етапі одна з соціальних завдань – зберегти освічену людину для суспільства, дати йому можливість визначитися. Виховання зацікавленості в пізнанні основ професії – найважливіша умова в підготовці майбутніх молодих фахівців. При розв'язанні даної задачі буде вирішена основна проблема сучасної вищої освіти: підготовка висококваліфікованих викладачів, які мають певні теоретичні та практичні навички і здатні до саморозвитку і постійного удосконалення власної педагогічної діяльності [36, с.64].

Проблема вдосконалення професійної підготовки вчителя технології має певну специфіку. Ця специфіка зумовлена тим, що в межах одного напрямку «Технологічна освіта» здійснюється підготовка технологів, які працюють з принципово різними технологіями. Особливості профілюючих технологій пред'являють певні вимоги як до нормативної, так і процесуальної сторони організації освітнього процесу. Техніко-технологічні, дидактичні та методичні можливості таких факультетів педагогічних вузів дозволяють готувати фахівців не тільки для роботи в закладах вищої освіти. Підготовка

компетентного і професійного мобільного випускника є пріоритетним завданням кожного закладу вищої освіти [21, с.136 – 144].

Підготовка майбутнього викладача технологій вищої навчальної заклади, як зауважує О. Проценко, вимагає, насамперед, від системи основних вимог та навчального плану наступні стратегічні напрямки в майбутній діяльності:

- 1) створення науково – методичного забезпечення системи розвитку професіоналізму педагога;
- 2) значної персоніфікації, що надавало б кожному викладачеві ширші можливості для оновлення, удосконалення, поглиблення своєї професійно – педагогічної підготовки в прийнятому для нього способі;
- 3) створення регіональної системи навчального процесу, метою якого є створення певних курсів, семінарів, конференцій, тощо для прояву творчих і інтелектуальних здібностей майбутніх вчителів та практичне застосування набутих теоретичних знань.

Якщо розглянути модель підготовки викладачів, запропоновану С. Вітвицькою, то варто зазначити, що вона не може бути ефективною без впровадження особистісно – орієнтованих технологій, основою яких є відповідність якостей і властивостей майбутнього викладача творчій педагогічній діяльності, наявність суб'єктно-суб'єктної взаємодії, що можливе за допомогою діалогічного спілкування, співпраці, співдружності та співпереживань. Так як випускник педагогічного вузу повинен бути готовим до співпраці з педагогічним колективом. В той час, як для І. Михайлюка важливими є: ґрунтові знання з психолого – педагогічних дисциплін, використання новітніх технологій у навчально – виховному процесі, високий рівень педагогічної майстерності викладача, комплексні підходи до організації навчального процесу з метою гармонійного розвитку особистості. [5, с.140 – 144].

Таким чином, ми маємо велику кількість поглядів науковців та дослідників на проблеми підготовки майбутніх викладачів технологій, але всі вони мають одну загальну мету, що полягає у підготовці сучасного кваліфікованого, всебічно – розвиненого працівника з конкретними теоретичними та практичними знаннями за своєю спеціальністю. Як наслідок, у педвузі повинні рости, навчати і виховувати молоде покоління з максимальним урахуванням тих суспільних умов, в яких воно буде жити і працювати. Така вимога можна здійснитися на основі технологічної підготовки. Успішність озброєння студентів теоретичними знаннями і вміннями та застосування цих знань на практиці залежить від ступеня освоєння ними основ наук, підготовленості до практичної роботи і технологічної підготовки. Для цього потрібно вдосконалювати шляхи і засоби викладання технології у вищій школі; зміцнювати навчально-матеріальну базу, приділяти велику увагу навчальному плану, процесу та діяльності з урахуванням загальних вимог та шляхом використання нетрадиційних методів навчання; впроваджувати нові навчально – наочні посібники та т.д. [47, с.93 – 99].

Що стосується загального компоненту технологічної освіти, що є основою навчального процесу, а саме навчального плану, то він має будуватися на отриманні певних технологічних знань, що тісно пов'язані зі спеціальністю майбутнього випускника та їх практичне використання і педагогічній діяльності. Тому навчальний план технологічної освіти закладу вищої освіти можна умовно розділити на декілька етапів:

- 1) початковий етап підготовки вчителя (I – II курси) передбачає знайомство студентів з особливостями викладацької діяльності, основами педагогічних знань, які ґрунтуються на методологічних і теоретичних засадах суспільнознавчих та людинознавчих наук;
- 2) головне завдання основного етапу (III – IV курси) визначається в оволодінні майбутніми вчителями початковими кваліфікаційними знаннями та вміннями з фаху, а також поглибленими суспільними і

психолого – педагогічними знаннями та уміннями, різноманітними сучасними технологіями навчання;

3) на завершувальному етапі (VI курс) здійснюється фундаментальна педагогічна та загальноосвітня підготовка, закладаються основи для подальшого розвитку професійної майстерності вчителя-вихователя [9].

При цьому, з точки зору дидактики, загальна теорія освіти і навчання розглядає загальні положення і закономірності, властиві навчання усіх предметів. Тому закономірності знаходять відбиток у викладанні кожної конкретної навчальної дисципліни окремо та в їх тісному взаємозв'язку. Разом з тим, викладання кожного предмета має свою специфіку, яка визначається метою його вивчення, змістом і особливостями засвоєння. Апарат дидактики об'єднує єдність в походах і принципах викладання окремих предметів. Зміст технологічної освіти являє собою систему знань, умінь і навичок, оволодіння якими закладається основами наук, сприяють розвитку і формуванню особистості. Система знань і умінь, якої озброюються майбутні викладачі технологій, в цілому, має загальний, загальнотехнічний і технологічний характер.

Педагогічна діяльність є однією з основних в освітньому процесі вищого закладу освіти. Обов'язковими компонентами її структури є суб'єкт (викладач) і об'єкт (студент). Результати теоретичних досліджень і досвід практичної діяльності науково-педагогічних працівників свідчить про те, що ефективність професійної підготовки студентів значно підвищується, коли викладач здатний перетворити студента в суб'єкт педагогічної діяльності, що є можливим за умови ставлення до нього як до найвищої цінності та при використанні імітаційних та ситуативних методів навчання.

Процес оволодіння необхідними теоретичними знаннями та практичними навичками, що передбаченні освітніми стандартами за спеціальністю «технологічна освіта» визначає основні компетенції, що пред'являються до педагога. Перш за все кваліфікований працівник повинен

володіти системою психолого – педагогічних знань, використовувати нові технології в освітньому процесі, в тому числі і інформаційні, сприяти особистісному розвитку кожного учня, як індивіда. Результатом професійної підготовки є отримання суспільством кваліфікованого спеціаліста, що володіє необхідними професійними навичками для організації розвиваючої освітньої середовища у нових соціально – економічних умовах, гнучкістю та здатністю до творчості. Такий процес досягається шляхом проведення практик в освітніх закладах та використанні набутих знань при підготовці проектів, вирішенні проблемних завдань, групових заняттях та ін. При цьому при підготовці занять педагог повинен враховувати індивідуальні особливості кожного студента та рівень його теоретичних знань і практичних навичок [12, с.143].

Звичайно, сучасне суспільство не можна уявити без широкого впровадження інформаційних технологій в усі області суспільної та виробничої життєдіяльності. Педагогічний процес не є винятком. Тому що в сучасних мовах розвитку освіти кожен викладач має вміти використовувати інтерактивні методи навчання. Це допомагає розвинути такі якості особистості студента, як системне наукове мислення, інформаційна культура, креативність, успішність та адаптація до нових умов. До того ж при використанні інформаційних технологій в професійній підготовці відбувається реалізація основних дидактичних принципів, що важливі для майбутніх викладачів технологій, а саме: наочності, доступності, відкритості, співробітництва, діяльнісного напрямлення освіти, що випереджає характер сучасних вимог, інтеграція освітніх структур.

Розробка та використання сучасного комплексу навчально-методичного матеріалу, електронних підручників, систем тестування, моделюючих та імітаційних учбових програм, використання глобальної мережі Інтернет при навчанні створює основи для функціонування розвиваючого освітньо – інформаційного середовища вузу. Ці аспекти розглядалися в роботах багатьох науковців (Єршова А.П., Шелухіна А.В.,

Корнієнко Ю.В., Апатова Н.В., Бурнусова О.В., Долінера Л.І., Марусева І.В). Вони акцентували свою увагу на необхідності впровадження сучасних технологій під час проведення занять та збільшення кількості аудиторних предметів за спеціальністю.

Реалізація та функціонування інформаційно-освітнього середовища можлива при створенні спеціальних умов та належної матеріальної бази. Як результат, кваліфікований педагог володіє знаннями та навичками з різних областей суспільства, вивчення обробки традиційних та нетрадиційних матеріалів, виготовлення з них різноманітних виробів, набуття практичних навичок роботи з різним технологічним обладнанням, інструментами та пристроями.

При вивченні предметів за спеціальністю «Технологічна освіта» більшість уваги приділяється вивченню сучасних технологій обробки матеріалів, автоматизації технологічних процесів, формуванню творчості та творчої активності на практичних та лабораторних заняттях. Звичайно, вивчення цих предметів є неможливим без використання інтерактивних технологій, так як вони допомагають наочно уявити майбутні вироби, створити їх модель та виявити недоліки при роботі з майбутніми продуктами діяльності. При цьому, програми практичної підготовки з цих дисциплін включають відвідування та знайомство з процесом сучасних виробництв різної спрямованості діяльності у зв'язку з законами освіти [26, с.234].

При вивченні дисциплін, що мають на меті імітаційне моделювання деталей в трьохмірному зображенні, можна наочно уявити об'єкти, що вивчаються, виділити їх спільні та відмінні характеристики, розвивати просторове уявлення та мислення. В подальшому педагог може використовувати таку техніку у викладанні та вдосконалюючи її викладати дисципліни у більш сучасному напрямленні, поступово відмовляючи від традиційних методів навчання.

Дисципліни, метою яких є прояв особистісних творчих якостей, допомагають студентам реалізувати дизайнерські вміння та навички під час

створення об'єктів декоративно – прикладного мистецтва. Це декоративно – ужиткове мистецтво, технологічних практикум та інш.

Майбутній педагог повинен володіти вмінням точно відтворювати з натури форму за всіма правилами реалістичного відтворення, творчо її перетворити, виявляючи формотворчі, декоративні та інші її характеристики. Для поєднання фактури, кольору, структури матеріалу, презентація готового виробу, поєднання форм і розміру об'єкту, що виготовляється використовуються мультимедійні засоби навчання.

Пакети прикладних комп'ютерних програм використовуються студентами під час розробки та виконання творчих проектів та завдань по дисциплінам спеціальності чи спеціалізації. Більшість студентів вивчають певні теоретичні за допомогою цих програм, що допомагають розробляти схеми для вишивки хрестом та підбору зображень, здійснюється розрахунок калорійності харчових продуктів, складаються схеми для виготовлення багатьох виробів, виготовляються лекала виробів і т.п.

Інколи при вивченні дисциплін використовують відеофільми з демонстрацією технологічного обладнання, процесів та інструменту, комп'ютерні програми для виконання та виготовлення деталей в трьохвимірному зображенні, обладнання з комп'ютерною системою керування. Це допомагає сформулювати у студентів основи технологічної культури, технологічне мислення, художньо – образне уявлення об'єкту, що вивчається (процесу, явища), графічну культуру, культуру робочого місця та ін. [27, с.23 – 37].

Деякі зарубіжні університети створюють творчо – технологічні лабораторії, що об'єднують студентів за інтересами та видами діяльності. Їх функціонування сприяє різнобічному розвитку професійно – необхідних якостей спеціаліста, закріпленню отриманих знань та вмінь на практиці, виявленню власних помилок, розвитку креативності. В лабораторіях використовуються різні дидактичні засоби, орієнтовані на професійно – особистісний розвиток майбутнього вчителя технологій. Інколи лабораторії

поділяються на секції за інтересами та видами декоративно – прикладного мистецтва. На жаль, такі техніки навчання в нашій країні не поширені.

2.2. Система засобів і умов розвитку творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій

Сучасна модернізація освіти спрямована на пріоритет людської особистості, розвиток якої повинен стати основною цінністю і важливим результатом освіти. Вона проявляється у різних напрямках її розвитку: у побудові систем безперервного навчання, особистісно орієнтованому навчанні, компетентних підходах, появі нових форм альтернативного навчання, розробці інноваційних підходів до формування змісту освіти, створення нового інформаційно – освітнього середовища. Як наслідок, більшість дослідників у структурі сучасного навчального процесу одним з провідних компонентів освіти вважають засоби навчання, що орієнтовані на інтенсифікацію навчально – виховного процесу, підвищення його ефективності та якості підготовки студентів до роботи і життя в умовах інформаційного суспільства, здатного у значній мірі скоротити терміни навчання та підвищити його якість.

Засоби навчання – це прийоми, методи та способи дії, що призначені для формування у студентів знань, умінь і навичок; управління їх пізнавальною і практичною діяльністю; всебічного розвитку для досягнення більш повного і конкретного усвідомлення того чи іншого предмету та розвитку їх творчих, інтелектуальних та інших здібностей.

У педагогічній науці поняття «засоби навчання» не має однозначного тлумачення. Багато дослідників використовують різні визначення, які часом суперечать один одному, в той час як значущість засобів навчання в навчальному процесі відзначають багато вчених. У зв'язку з появою персональних комп'ютерів істотно змінилися і засоби навчання, які значно

змінили їх функцію в педагогічній системі і дозволили досягти нового педагогічного ефекту [13, с. 221].

Так, наприклад, І. Я. Лернер вважає, що головний засіб навчання – це підручник, в якому матеріально фіксується конкретний навчальний матеріал, що підлягає засвоєнню, а також послідовність організації основних елементів навчального процесу. В той час, як Н.Ф. Тализіна вважає, що до засобів навчання відносяться не тільки підручники, а й діяльність учня і викладача.

В.А. Сластенін наближує поняття засоби навчання до поняття «дидактичні засоби», але, на його думку, «перш за все розуміються навчальні та наочні посібники, демонстраційні пристрої, технічні засоби та ін. Однак потрібно мати на увазі, що «засоби навчання» мають і більш широкий зміст. У цьому випадку це все те, що сприяє досягненню цілей освіти, тобто вся сукупність методів, форм, змісту, а також спеціальних засобів навчання».

П.І. Підкасистий визначає засіб навчання як матеріальний або ідеальний об'єкт, який використаний учителем і учнями для нових знань. Це визначення найбільш повно відображає суть цього поняття.

Акумулюючи різні визначення та погляди науковців, що розкривали зміст поняття «засоби навчання», можна підкреслити суттєву загальну властивість: всі вони вказували на те, що в залежності від засобів навчання в свідомості студентів вкарбовуються образи явищ і об'єктів. При цьому студенти можуть виявляти їх відмінні та схожі властивості, дати більш детальну характеристику тому чи іншому продукту діяльності і тим самим підвищити рівень якості знань. За допомогою них навчання стає цікавим, продуктивним та доступнішим стає найскладніший матеріал. Так, як засоби навчання впливають на емоції студентів, активізують їх, тому вони потрібні не тільки для вирішення навчальних завдань, а й для зміцнення інтересу до навчальної роботи, розвитку пізнавальної активності [41, с.20].

Роль засобів навчання полягає в інтенсифікації праці викладачів, що дозволяє підвищити темп вивчення учнями навчального матеріалу, широко спираючись на їх самостійну роботу.

Звичайно, класифікацій та видів засобів навчання існує безліч, але основною залишаються наступні групи засобів навчання:

- ✓ навчально – наочні посібники – сукупність засобів навчання, призначених для демонстрації студентам, що забезпечують формування у них конкретних образів предметів і явищ дійсності; можуть пред'являтися без допомоги технічних засобів;
- ✓ вербальні засоби навчання – навчальна та навчально – методична література, словники, інструкційні карти, дидактичні матеріали;
- ✓ спеціальне обладнання – охоплює сукупність предметів, що орієнтують учнів на практичну діяльність;
- ✓ технічні засоби навчання – технічні пристрої, за допомогою яких дається навчальна інформація і контролюється її засвоєння; їх використовують для формування нових знань, та як вони полегшують передачу навчальної інформації та допомагають привернути увагу студентів і економлять час.

До першої групи засобів навчання відносяться: схеми, технічні креслення, макети, натуральні та образотворчі. Всі вони проявом розвитку творчої активності майбутнього викладача технологій. Так, наприклад, за допомогою схем студенти можуть конкретизувати абстрактні поняття і явища, урізноманітнити методи і прийоми передачі стислій навчальної інформації. Розглянемо більш детально їх з позиції впливу на розвиток творчої складової студентів [44, с.236 – 241].

Таблиця 3.

Вплив засобів навчання на навчальну діяльність студентів

Засоби навчання	Вплив
Навчально – наочні посібники	Студенти можуть конкретизувати абстрактні поняття і явища, урізноманітнити методи і прийоми передачі навчальної інформації через власне представлення за допомогою уяви та творчого мислення в словесній формі.

<p>Вербальні засоби навчання</p>	<p>Застосовують в навчальному процесі для поглиблення знань і вмінь студентів, для самостійного вивчення навчального матеріалу, виконання практичних завдань. Їх використання стимулює бажання самостійно «добувати» знання, сприяє розвитку творчості та творчої активності, інтересу до предмета, націлює на практичне застосування отриманих теоретичних знань. Зміст сучасних посібників направлено на створення у студентів яскравої наукової картини світу, яку вони можуть відтворити у продуктах своєї творчості.</p>
<p>Спеціальне обладнання</p>	<p>Воно включає в себе знаряддя і засоби праці, лінгафонні кабінети, тренажери, засоби для проведення лабораторних і практичних робіт. Тому, природним є те, що при використанні зазначених засобів навчання кожен студент здатний проявити свою творчість та творчі здібності, що можуть позначитися на творчому потенціалі майбутнього фахівця та рівень отриманих знань, що були отримані на заняттях.</p>
<p>Технічні засоби навчання</p>	<p>Є найбільш використаними на сьогоднішній день. Вони полегшують передачу навчальної інформації, допомагають привернути увагу учнів, економлять час на пояснення матеріалу. При цьому студент зможе більш детально уявити майбутній виріб або більш наочно розв'язати поставлену задачу. Знайти творчий підхід до її вирішення, скласти план роботи та спрогнозувати проблеми, що можуть виникати під час виконання завдання.</p>

Для підготовки майбутніх викладачів технологій є доцільним використання змішаних засобів навчання з названих вище. Адже кожен з них

впливає на інтелектуальну та творчу активність студентів, яка стає основним рушієм саморозвитку кваліфікованого педагога. Так, наприклад, при проведенні занять з декоративно – прикладного мистецтва, технологічного практикуму або технічній творчості та естетиці можна використовувати, як навчально – наочні засоби так і спеціальні, так як перші є джерелом інформації, а інші – допомагають отримати теоретичні знання використати на практичних чи лабораторних заняттях. Заняття з технології обробки харчових продуктів та технології ручної обробки матеріалів з методикою навчання можуть проводитися за допомогою вербальних засобів навчання та технічних, так як вони допомагають більш конкретно та докладно викласти матеріал, проявити у студентів творче мислення, сприяти активізації навчально – пізнавальної діяльності учнів та формуванню основних умінь і навичок [46, с.37].

Доцільним в у цьому питанні є розглянути методи навчання. Вони є це способами спільної діяльності викладача і студентів, які спрямовані на вирішення певних поставлених завдань та цілей навчання. Прийом – це складова частина або окрема сторона методу. В процесі навчання методи і прийоми застосовуються в різних поєднаннях. Один і той же спосіб діяльності студентів в одних випадках виступає як самостійний метод, а в інших – як прийом навчання. Але при цьому методи навчання мають велику кількість класифікацій. Розглянемо найбільш поширені.

Методи навчання засновані на рівні усвідомленості сприйняття навчального матеріалу поділяються на:

- активні: проведення занять має на меті активізацію діяльності студентів, що має творчий, продуктивний і пошуковий характер;
- пасивні: є особливою формою взаємодії студентів і педагога, в якій другий є основною дійовою особою і керуючим ходом уроку, а перші виступають у ролі пасивних слухачів, підпорядкованих його директивам;

- інтерактивні: мають на меті проведення занять, які передбачають взаємодію між педагогом і учнем в режимі діалогу або бесіди.

Звичайно, кожен з даних методів використовується під час проведення того чи іншого виду заняття. Для студентів технологічної освіти є важливим використання саме інтерактивних та активних методів навчання, так як вони формують творчу особистість і сприяють розвитку особистісних якостей майбутнього викладача, сприяють самостійному засвоєнню матеріалу та активізують увагу, мислення та уяву, а також є інструментом побудови власного «педагогічного «Я».

В даний час немає єдиної точки зору на класифікацію методів навчання з поглядів робот науковців. Так, як багато науковців розглядають їх в різних концептуально не схожих функціональних можливостях використання в педагогічній діяльності. Оптимальною є класифікація методів навчання, запропонована І.Я. Лернером і М.Н. Скаткіним. У ній за основу береться самостійна і творча навчальна діяльність учнів. Вони вважають, що навчальна мета досягається в результаті пред'явлення готової інформації, пояснення, ілюстрування словами, зображенням, діями на лекціях, в процесі розповіді, бесіди, трудових операцій, демонстрації дослідів та ін. Сприймаючи і осмислюючи факти, оцінки та висновки студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Знання можуть бути засвоєні лише на рівні усвідомленого сприйняття і запам'ятовування. У вузі даний метод знаходить саме широке застосування для передачі великого масиву інформації. В той час, як Ю.К. Бабанський на основі цілісного підходу до процесу навчання розглядає комбінування схожих та відмінних методів навчання для більшої активізації творчого мислення та представлення викладеного матеріалу чи створення нових продуктів творчості у результаті вивчення їх з принципово різних варіативних позицій [2, с.58 – 60].

У педагогічній практиці методи навчання можуть застосовуватися в різних комбінаціях при вирішенні різних педагогічних завдань. Існують

також імітаційні та неімітаційні методи навчання, які є підгрупами активних і включають в себе декілька видів та прийомів. Їх використання дає змогу працювати одночасно з декількома студентами одночасно; переважає великий відсоток рівня засвоєних знань; проявляється педагогічна майстерність; викладач може проконтролювати виконання тих чи інших завдань для виявлення проблемних питань щодо теми, що вивчається або вивчалися раніше (схема 1).

Активні методи навчання – це група методів, метою яких є підвищення ефективності навчального процесу в педагогічних вузах, адже студенти є групою прояву активних, індивідуальних та інтелектуальних особистостей яким притаманні творчий потенціал та творчі здібності.

Тому вона спонукає студентів до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом; на самостійне добування студентами знань та активізацію їх пізнавальної діяльності; розвиток мислення, формування практичних умінь і навичок. Тому вони є важливими в підготовці майбутніх викладачів технологій [10, с.35 – 78].

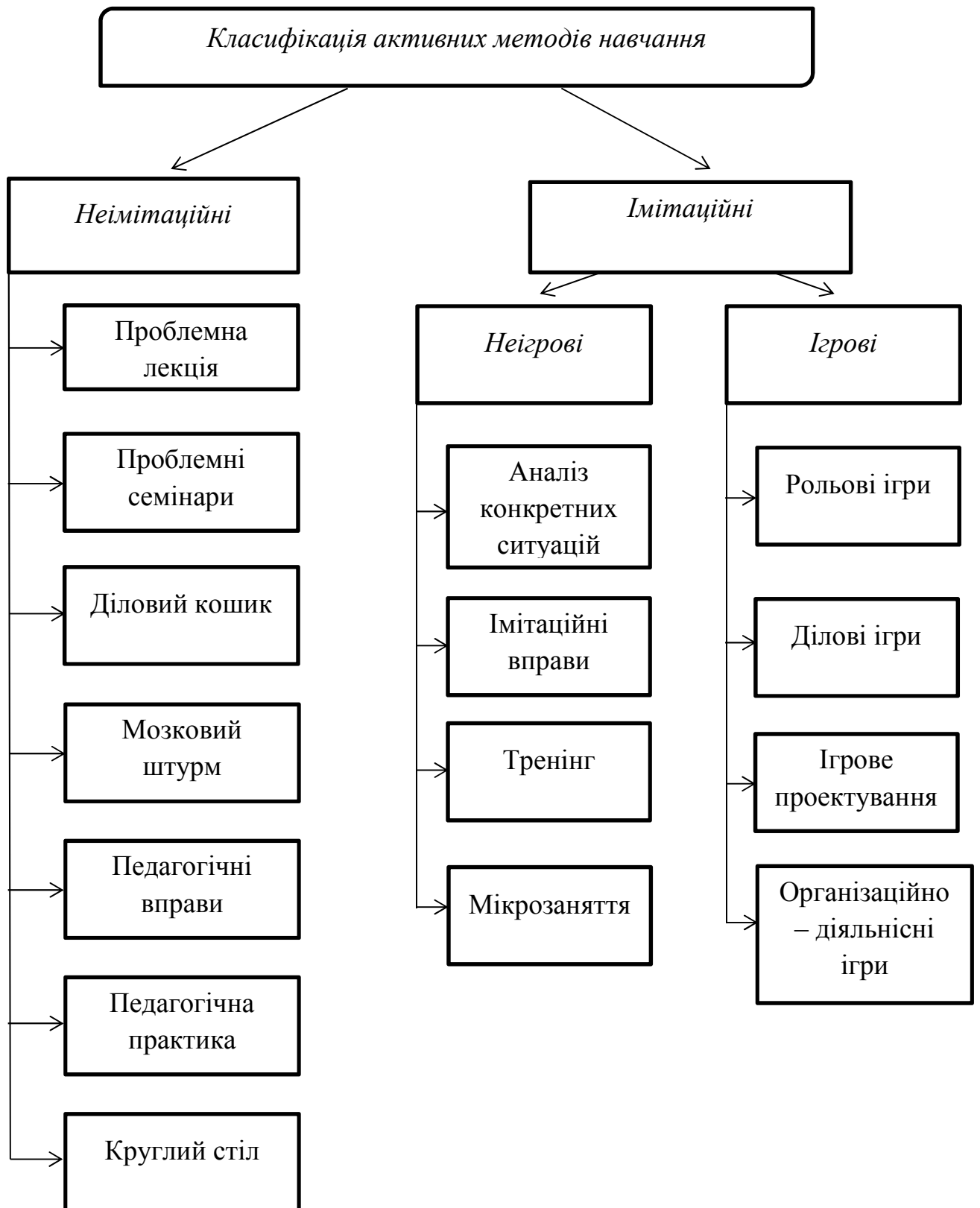
Так, наприклад, при проведенні групових занять є доцільним використання методу мозкового штурму. Студенти поділяються на групи і викладач висуває тему, яка є проблемною і яка вимагає певного розв'язання. Учасники групи висувають якомога більше різних варіантів рішення від реальних до неіснуючих, з яких потім вибираються найбільш практичні. Такий вид діяльності є ефективним, коли завданням студентів є розробка колективного продукту творчості. При цьому кожен студент може проявити власні здібності, уяву та творче мислення і навчитися працювати в колективі.

Мозковий штурм може бути:

- 1) індивідуальним, в ході якого студент виконує ролі генератора і оцінювача ідей;
- 2) зворотним, метою якого є виявлення в ситуації, що виникла як можна більше вже існуючих і потенційних недоліків. У цьому випадку спочатку негативні сторони проблеми якомога більше

перебільшуються, після чого починається пошук шляхів щодо усунення недоліків;

Схема 1. Класифікація активних методів навчання

3) мозковий штурм з оцінкою ідей передбачає високі вимоги до учасників, які в цьому випадку повинні мати високий рівень теоретичних знань, зібраність і досвід в участі мозкових штурмів та ін.

Метод педагогічних вправ використовується на заняттях з технологічного практику, при роботі на верстатах, занять з кулінарного мистецтва, при вишиванні і т.д. Їх метою є багаторазове повторення якоїсь дії для формування певного уміння та навичок. При цьому даний метод не виключає прояву власних ідей. При кожному повторі тої чи іншої дії студент має можливість проявити фантазію: додати до продукту творчості певну кольорову гаму, компонент (що не змінює функціональних можливостей) чи надати не властиву йому форму.

Досить незвичайним є метод ділового кошику. Він орієнтує студентів на самостійне вирішення проблем в умовах створених ситуацій. У «діловому кошику», в якості якої може виступати невеликий ящик, поміщаються завдання, написані на листках паперу. Найчастіше вони адресуються одній дійовій особі, наприклад, новопризначеному керівнику групи. Студенти по черзі виймають з «кошика» завдання і виконують їх суто самостійно. За їх діями стежить педагог і група. Потім група, консультована педагогом, ще раз, але вже колективно, виконує всі завдання, що призводить до їх більш глибокого аналізу. Такий метод дає можливість працювати не лише в групі, а й проявити індивідуальні риси кожного студента, його творчу складову, розвивати уяву, мислення та фантазію [20, с.37].

Круглий стіл – це лекція або практичне заняття, під час якого студенти висловлюють різні точки зору на одне і те ж питання, в результаті обговорення яких учасники приходять до прийнятних конкретних позицій і рішень. При застосуванні такого методу на заняттях вирішуються певні педагогічні завдання, а саме: критичне мислення і прогнозування, усвідомлення упереджень і упередженості, критична оцінка доказів, співробітництва і позитивного вирішення проблеми, участі в роботі груп, які вирішують суспільно значущі проблеми. Участь в круглому столі дає

можливість студентам підвищити творчий потенціал, а викладачам – підвищити високоякісну модифікацію академічної роботи, мотивувати студентів до створення незалежної академічної діяльності. Процес розвитку цих якостей носить поступовий характер. Пройдені ступені повторюють відомі риси, властиві нижчим, але на більш високому рівні, що характеризуються необоротністю, а рухом на новому рівні, коли реалізуються результати попереднього розвитку.

Звичайно, важливою умовою формування професійної підготовки студентів є педагогічна практика. Саме під час проходження практики студент може проявити не тільки інтелектуальні здібності, а й творчі. Адже призначення практики студентів полягає не лише в підготовці до основних видів професійної діяльності, реалізації набутих професійних знань, навичок, умінь і професійної адаптації, а й у входженні в професію, освоєнні соціальної ролі, професійного самовизначення, формуванні позицій, інтеграції особистісних і професійних якостей.

Так, К.Д. Ушинський зазначав, що метод викладання можна вивчити з книги або зі слів викладача, але набути навички у вживанні цього методу можна тільки під час тривалої і довготривалої практики.

Ю.К. Бабанський у своїй науковій роботі підкреслив, що саме в процесі педагогічної практики можна в повній мірі осмислити закономірності та принципи навчання і виховання, оволодіти професійними вміннями та навичками, досвідом практичної діяльності, проявити індивідуальні риси, створити модель власної поведінки та проявити творчу активність, яка стане мотивом пробудження творчого потенціалу в тому чи іншому виді діяльності [24, с.49 – 58].

У комплексі з навчальними дисциплінами практична діяльність студентів сприяє визначенню напрямків і перспектив творчого зростання в майбутньому, зміцненню адекватної професійної самооцінки, формуванню особистості майбутнього педагога та його професійної складової.

На практиці педагогічна діяльність студентів вдосконалюється на основі змістовного фактичного матеріалу, пізнання і результативне освоєння якого можливо тільки на основі живих вражень і спостережень.

Всі вищезазначені методи навчання відносяться до неімітаційної групи. Вони допомагають активізувати навчання завдяки використанню постійно діючих прямих і зворотних зв'язків між навчальною системою (викладач, майстер в/н, машина) і учнями, а також характеризуються відсутністю моделі досліджуваного процесу, комунікаціями в режимі «питання-відповідь». Але при цьому кожний метод дає можливість викладачу визначити рівень знань студентів, як окремо так і аудиторно, звернути увагу на питання, що є незрозумілими для них та більш детально їх вивчити за допомогою постановки тої чи іншої проблеми і ситуації, при яких студенти самостійно будуть визначати сторони та складові компонентів дослідження.

Велику групу методів активного навчання складають імітаційні методи активного навчання. Так, як в основі активного навчання лежить принцип безпосередньої участі, який зобов'язує викладача зробити кожного студента учасником навчального процесу, який веде пошук шляхів і способів вирішення досліджуваних проблем.

Ігрові методи мають перевагу перед іншими методами навчання, так як вони є творчими і з самого початку привертають до себе увагу. В основі ігрових методів лежать різноманітні ігри, які викликають позитивні емоції, сприяють створенню комфортної психологічної ситуації в процесі навчання. Використання ігрових методів у навчанні значно знижує витрати нервової енергії і вольові зусилля. Вони є формою відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, різноманітних умов професійної діяльності, характерних для даного виду практики.

У діловій грі навчання учасників відбувається в процесі спільної діяльності. При цьому кожен вирішує свою окрему задачу у відповідності зі своєю функцією. Спілкування в діловій грі – це не просто спілкування в

процесі спільного засвоєння знань, а в першу чергу – спілкування, що імітує та відтворює спілкування людей в процесі реальної досліджуваної діяльності. Ділова гра – це не просто спільне навчання, це навчання спільної діяльності, умінь і навичок співпраці. При цьому у студентів також є можливість проявити свої вміння, лідерські якості та розвинути роботу на публіці. Схожими є рольові ігри, що мають більшу конкретику в виконанні ролі студентами тої чи іншої поставленої мети. Такі методи можуть використовувати на заняттях з декоративно – прикладного мистецтва, де кожен зі студентів може створювати власний продукт творчості і виконувати роль керівника або помічника, завдяки чому вирішити поставлену задачу та визначити рівень своєї творчості [29, с.14 – 15].

Метою підгрупи неігрових методів навчання є аналіз ситуації, визначення суті проблем, представлення можливих рішень і вибір найкращих з них. Вони дозволяють не тільки розглянути будь – яку практичну проблему, а й актуалізувати певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми. При цьому сама проблема не має однозначних рішень.

Метод case–study або метод аналізу конкретних ситуацій (від англійського case – ситуація) – це метод активного проблемно – ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (рішення кейсів). Його сутність полягає в тому, що студентам пропонується осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки якусь практичну проблему, але і актуалізує певний комплекс знань, навичок та умінь у студентів, який необхідно усвідомити при вирішенні цієї проблеми. Використання методу аналізу на основі управління різними практичними ситуаціями розвиває у студента розуміння та можливості професійного мислення; розвиває вміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, вибирати оптимальний варіант і складати план його здійснення; виробляє навички найпростіших узагальнень; сприяє отриманню

навичок роботи в команді та навичок прес – конференції, вміння формулювати питання, аргументувати відповідь.

При підготовці майбутніх викладачів технологій цей метод має певну особливість, а саме те, що він призначений для отримання знань за дисциплінами, в яких істина плюралістична, тобто немає однозначної відповіді на поставлене питання, а є кілька відповідей, які можуть бути абсолютно різними за ступенями наближеності до реальності. Завдання підготовки при цьому складається в відхиленні від класичної схеми та орієнтує студентів на отримання не єдиної, а багатьох істинних та орієнтаційних рішень в їх проблемному полі.

Однак потрібно зазначити, що застосування даного методу вимагає не лише підготовленості студентів, а й опори на вже наявні знання і вчення, тому метод аналізу конкретних ситуацій необхідно використовувати під час занять зі студентами IV курсів.

Тренінги та імітаційні вправи (додаток Б) мають спільні задачі під час їх використання, а саме: напрацьовується практика роботи над собою, з'являються інструменти перекладу проблеми в завдання, використання авторської позиції, з'являється можливість подивитися на себе з боку, побачити свої звичні стратегії і навчитися довільно і навмисно їх змінювати, росте комунікативна компетентність, з'являється імпульс до подальшого розвитку, стає зрозуміліше власна мотивація та справжні цілі. Викладач може ставити певні завдання, які можна вирішити лише за допомогою прояву власних творчих та інтелектуальних здібностей, щоб краще зрозуміти власні здібності та пробудити творчий потенціал, оцінити власні продукти творчості зі сторони

Таким чином, використання правильно підібраних викладачем методів або їх комбінація сприяє конструюванню цікавого навчального заняття, що забезпечує досягнення поставлених дидактичних цілей, виховних та розвиваючих завдань, формування у студентів певних інтелектуальних та

творчих здібностей, прояву творчої активності, що є рушієм творчого потенціалу [31, с.115 – 123].

Аналіз наукової літератури дозволяє нам виділити умови розвитку творчої активності у підготовці майбутніх вчителів технологій: створення сприятливих умов для творчості, використання методів та технік для породження активності, самовдосконалення педагога та вміння створювати ситуацію творчості для студентів. Основною педагогічною умовою, що підвищує ефективність процесу розвитку творчої активності студентів є індивідуальний і колективний досвід інтелектуальної, творчої діяльності в процесі вирішення навчальних і практичних завдань за допомогою методів технічної творчості. Розвиток творчої активності учнів та студентів передбачає врахування їх індивідуальних психологічних особливостей, стилю мислення (інтуїтивного, логічного, стратегічного або емоційного). Ефективність педагогічного процесу буде вище, якщо педагог враховує суб'єктивну складову сприйняття і переробки інформації. Під час творчого виконання завдання відбувається резонансний відгук, сплеск творчої активності тих студентів, стиль мислення яких затребуваний для вирішення проблеми на певному етапі.

РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організація, проведення і результати констатувального етапу експерименту

Сучасна освіта вимагає від закладів вищої освіти, перш за все, підготовку висококваліфікованого фахівця, що здатен до активної творчої діяльності і самоосвіти в складних соціокультурних умовах. Концепція такого навчання потребує прояву суб'єктної позиції студента в процесі навчання, що передбачає розвиток його творчої активності.

Тому метою мого експерименту була розробка педагогічних умов розвитку творчої активності студентів спеціальності «технологічна освіта» в процесі навчання.

Експеримент проводився під час проходження практики зі студентами IV курсів на базі Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Кількість студентів, що взяли участь в експериментальному процесі становила 15 осіб.

Експеримент містив методичне забезпечення для розвитку творчої активності майбутніх викладачів технологій – тренінг. При цьому використовувались різноманітні сучасні техніки, засоби і методи: мозковий штурм, нестандартна пара, робота в групах, тренінги, педагогічна практика, круглий стіл, діловий кошик та ін.

Авторська методика складалась з 3 етапів, які мали на меті забезпечувати послідовність і цілеспрямованість визначених певних критерій і структурних елементів, що відповідали кожному з них на базі застосування певних теоретичних і практичних методів. Але при цьому, головна увага приділялась досягненням студентів та підвищенню рівня їх творчої активності [4, с. 480].

При розробці та впровадження розробленої структури проведення експерименту для підготовки майбутніх викладачів технологій, була визначена поетапність формування обраного феномену у студента. Перед представленням обраної моделі формування творчої активності викладачів технологій доцільним є вказати на актуальність етапів заявленого експерименту. Вона передбачає певні цілі (а саме розвиток творчих здібностей, активності і потенціалу), постановку мети (підвищення рівня творчості в групі), закладаються механізми формування творчості та засоби проведення і формуються висновки і результати. Це доводить те, що експеримент формувався у перебігу пізнавально – адаптивного, рефлексивно – поглиблюючого та аналітико – творчого етапів.

Метою першого етапу було створення на перших (ознайомлюючих) заняттях гармонійного мікроклімату та дружньої атмосфери в колективі, а також виявлення рівня творчої складової кожного студента за допомогою анкетування. Варто наголосити, що цей етап потребує необхідності в адаптації та самопізнанні в тих чи інших обраних методиках. Для більш ефективного розвитку першого етапу на ньому були вирішенні наступні завдання:

- ✓ спонукання студентів до мотивуючого усвідомлення цінності отриманих знань в подальшій педагогічній діяльності;
- ✓ проведення анкетування та аналіз отриманих даних для постановки подальшої методики навчання;
- ✓ використання певних методів навчання, що допомогли краще розкрити творчу складову кожного студента та групи в цілому.

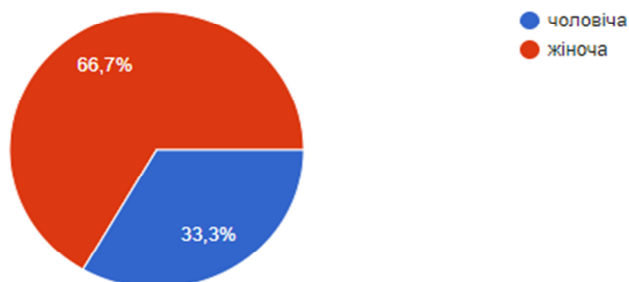
Вирішення цих завдань стало перехідним моментом для наступного етапу. Адже створення цих умов допомогло визначити відсоткові рівні творчих складових усіх студентів, що проявилися у теоретичному рівні знань та підготовленості до проблемних і креативних завдань, що були перед ними.

При проведенні аналізу анкетування (додаток А) основна увага приділялась обов'язковим питанням, відповіді на які приведені нижче. Це

дало можливість звернути увагу на основні проблеми розвитку творчої активності і потенціалу студентів і допомогти знайти шляхи їх вирішення, а також підібрати методи її реалізації [14, с.187].

Укажіть вашу стать

15 ответов

Чому Ви вибрали саме цей вуз?

15 ответов

Чи задоволені Ви якістю викладання предметів у вашому вузі?

15 ответов

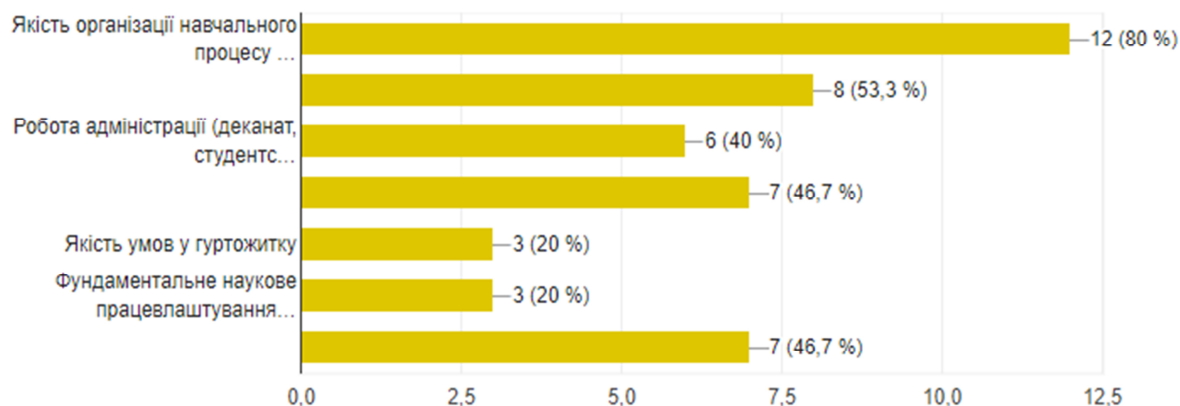
Чи засмучуйтесь Ви, коли отримуєте погані оцінки?

15 ответов

Які з студентських проблем Вас зараз особливо хвилюють (відзначити не більше трьох варіантів відповіді)?

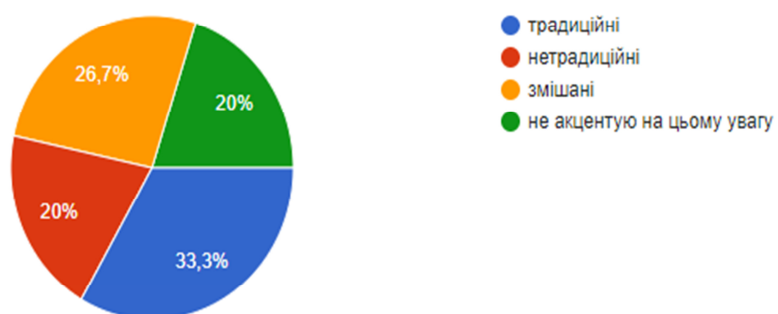
15 ответов

Вам більш до вподоби традиційні форми навчання чи нетрадиційні?

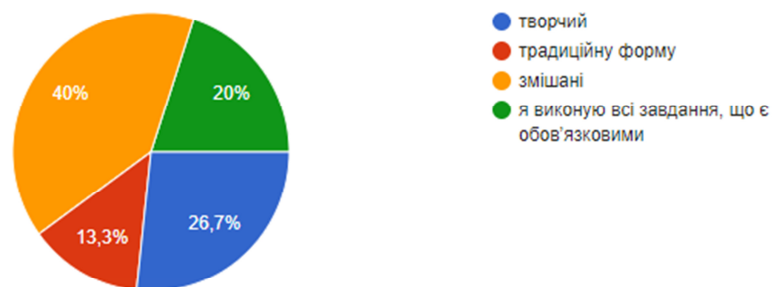
15 ответов

Вам більш до вподоби завдання, що мають творчий характер чи традиційну форму (реферат, написання конспектів та ін.)?

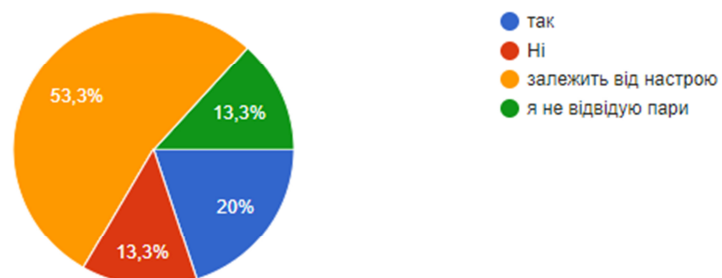
15 ответов

Чи проявляють викладачі активність і креативність на заняттях?

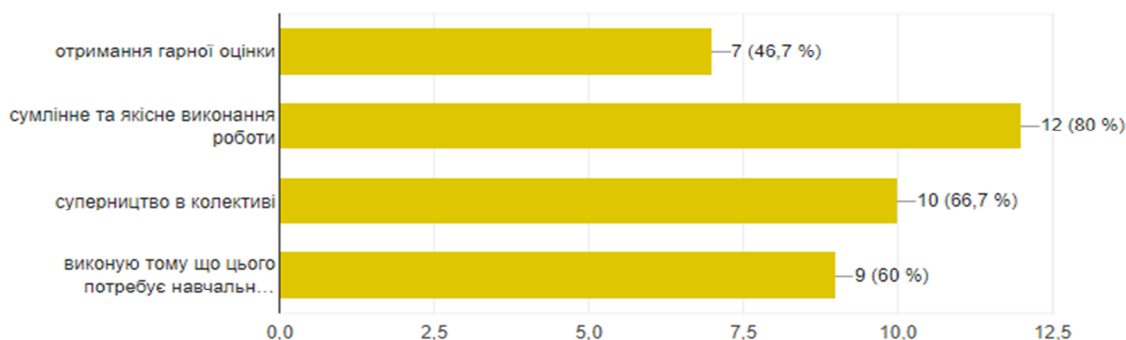

15 ответов

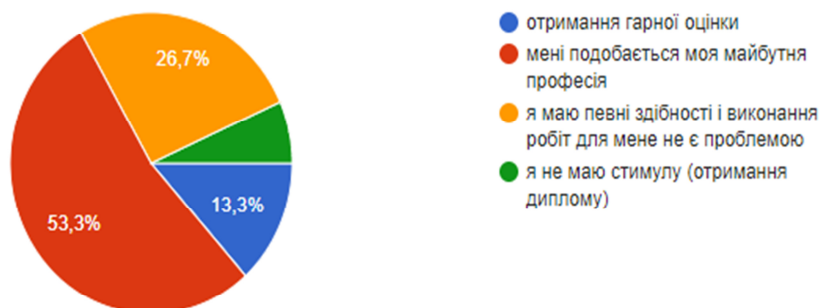
Що вас надихає при виконанні творчих робіт?

15 ответов

Що Вас стимулює в навчанні?

15 ответов

Чи виражаєте Ви бажання на участь в науково-дослідній роботі, конференціях, семінарах і тд.?

15 ответов

Таким чином, було виявлено: на низькому рівні були 19% студентів, на середньому – 43 %, на високому – 38%.

Також під час проведення аналізу анкетування та виявленні творчих рівнів студентів були виявленні наступні критерії оцінки творчої активності студентів:

- поліпшення кількісних і якісних характеристик навчальної діяльності студентів в плані відповідності їх цілям навчання;
- зменшення часу, витраченого на досягнення конкретної мети навчання, забезпечене за рахунок певних прийомів і засобів. Це дає можливість студентам працювати самостійно, глибше знайомитися з проблемами своєї майбутньої спеціальності. Критерієм рівня творчої активності в даному випадку виступає зростання вільного часу студентів;
- полегшення навчальної діяльності студентів шляхом поліпшення організації матеріалу, підвищення його доступності, посилення мотивації навчання, вироблення у студентів вміння вчитися, адекватних звичок пізнавальної діяльності, пропорційності завдань можливості студентів;
- задоволеність студентів навчанням, що є головним емоційним фактором, що підкріплює процес навчальної діяльності і є для неї дуже важливим стимулюючим емоційним фоном. Переживання задоволення – ефект звернений в майбутнє. В результаті задоволеності вченням у студента створюється установка на самостійну навчальну роботу, підвищується мотивація пізнання та самовдосконалення, яка після закінчення вузу виражається в прагненні постійно підвищувати свою кваліфікацію;
- ставлення студентів до навчання і викладача. Вивчення ставлення студентів до будь-якої діяльності включає в себе вимір їх інтересу до неї, бажання займатися цією діяльністю, оцінку здатності протистояти впливам, дезорганізують діяльність, відволікання на інші заняття;
- Всі ці критерії утворюють систему змінних, позитивно корелюють між собою і впливають один на одного рівнів навчальних досягнень студентів, що залежать від їх задоволеності навчанням і ставлення до неї. Чим вище

задоволеність, тим міцніше знання, тим краще відноситься студент до викладача, певних видів діяльності і в кінцевому підсумку – свою майбутню професію [31, с.115 – 123].

На другому етапі (рефлексивно – поглибленому) відбувалось комплексний розвиток творчої активності шляхом впровадження практичної підготовки майбутніх викладачів технологій. При цьому сам процес супроводжувався й набуттям нових знань, нестандартних рішень одногрупників та розширенням власних здібностей. Тому цей етап має бути спроектований для формування технологічно – компетентнісного компонентів. На цьому етапі вирішувалися наступні задачі:

- ✓ активізація отриманих знань, умінь та навичок з метою вирішення поставлених завдань шляхом креативних рішень;
- ✓ включення в педагогічних процес сучасних методів навчання на практиці;
- ✓ аналіз отриманих продуктів творчості, виявлення певних недоліків та поставлення певних цілей на майбутні шляхи вирішення схожих робіт.

Варто зазначити, що рішення цих завдань сприяло виявленню та розкриттю творчої складової студентів, їх зацікавленості і прояву інтересу до розкриття своїх здібностей у майбутній педагогічній діяльності та під час проходження практик. Мотивування розвитку творчої активності студентів забезпечувалось наступними методами: діловий кошик, мозковий штурм, педагогічні вправи, ігрове проектування, аналіз конкретних ситуацій, тощо.

Третій етап (аналітико – творчий) мав на меті досягнення особистої готовності майбутніх викладачів технологій до розвитку власних творчих здібностей, прояву творчого потенціалу та активності. Процес їх прояву відрізнявся активізацією застосування студентами оригінальних креативних ідей у створенні певних творчих інтерпретацій, у нестандартних підходах до розв'язання поставленої проблеми та її рішучого рішення. При цьому раніше створена дружня та сприятлива атмосфера в колективі сприяла можливості

самостійно створювати власні сучасні продукти творчості та незвичайно їх презентувати для застосування у майбутній педагогічній діяльності. Цей етап вимагав приділення уваги для формування і розвитку творчої активності кожного студента окремо, як креативно – діяльнісного елемента сучасного майбутнього викладача. Для цієї цілі були використанні всі вищезазначені методи в попередніх двох етапах, а також методи: навчальної дискусії, імітаційні рольові ігри, тренувальних алгоритм, тощо.

Таким чином, в процесі експериментального процесу були вирішенні наступні завдання:

- застосування доцільних і сучасних методів і засобів навчання для формування творчої активності майбутніх викладачів технологій;
- створення певних проблематичних завдань для застосування креативних рішень кожного студента та розвитку нестандартного рішення;
- готовності студентів до опанування нових сучасних вимог щодо покращення рівня творчих здібностей і відповідності до вимог сучасного викладача.

У процесі проведення формувального експерименту було враховано, що на діагностично – дослідному етапі дослідної роботи було виявлено задовільний рівень сформованості мотиваційно – спрямованого компонента, що дало підстави для уявного фіксування цього компонента як достатнього для першого етапу експериментальної роботи. У подальшій дослідній роботі цей структурний компонент сприймається нами як наскрізний, що не випадає із наукової уваги і постійно стимулюється у змісті всіх формуючих завдань стосовно підготовленості студентів до формування творчої активності майбутніх викладачів технологій [15].

Якщо розглянути зміст першого етапу експерименту, то можна зазначити, що його основу становило створення на заняттях направлення спрямованості щодо формування власної творчої активності кожного студента окремо в мікрокліматі, максимально наближеному до природніх комунікативних умов і суб'єктивної взаємодії викладача і студента. Так, як

весь процес експерименту був націлений на мотивації і пробудження до самоосвіти та саморозвитку, актуалізацію ціннісного ставлення педагогічної діяльності і педагогічного процесу. Це було можливим лише при аналізі анкетування з визначенням творчих рівнів групи та їх теоретичній і практичній підготовці, за допомогою актуалізації прагнення студента особистісного вдосконалення, його потреби у формуванні та самоосвіті в спрямованості до розвитку творчої активності і потенціалу.

Перші два етапи припускали засвоєння певного теоретичного матеріалу і активізацію їх об'єктивної сторони та стимулювання до вмотивованого сприйняття для подальшого застосування у педагогічній діяльності. І це досягалося за допомогою створення умов для стимулювання пізнавальних інтересів майбутніх викладачів технологій, осмислення ціннісних компонентів та розширення власних творчих горизонтів і рамок. При цьому використання традиційних методів навчання стало першим поштовхом до застосування більш сучасних методів навчання, а саме лекція, пояснення, розповідь, дискусія, бесіда, самостійне опрацювання певних джерел, виконання традиційних практичних робіт за формою і шаблоном і т.д.

Навчання відбувалося під час зіткнення різних світосприймань, різного світогляду, різних точок зору на проблему, що розглядається й обов'язкового обміну думками з цього приводу. У процесі експериментального навчання студентам надавалася можливість проаналізувати власні помилки й знаходження найефективніших для себе способів виправлення помилок. Саме таким чином навчання створювало інтенцію постійного бажання до самовдосконалення і самоосвіти.

Важливою особливістю експерименту було ознайомлення студентів з важливістю вдосконалення власних творчих здібностей та існуючими методиками їх розвитку, а також спонукання до вмотивованого вивчення і поглиблення практичних умінь на основі раніше здобутих теоретичних знань з повним розкриттям творчого потенціалу [32, с.38].

В процесі експериментальної роботи були виявлені наступні механізми формування творчої складової майбутніх викладачів технологій:

- повторення студентами в процесі навчання основної теоретичної бази знань для подальшої практичної творчої діяльності;
- мотивування потреби до сприйняття нових сучасних вимог щодо становлення особистого педагогічного «Я»;
- набуття досвіду через методи педагогічного проектування, тренінгу, імітаційних вправ та інш.;
- рефлексія набутих знань під час першого етапу експерименту.
- забезпечення позитивного ставлення студентів до активного вивчення власних здібностей і потреб у навчальному процесі шляхом вдосконалення творчих навичок.

Застосовуючи відповідні до формувального етапу експерименту низки методів або окремі методи, можна виокремили загальний об'єднуючий, формотворчий метод – інноваційно-відтворювальний, зміст і характер якого полягає у розкритті здатностей до використання нових ідей, задумів, тощо у майбутніх вчителів музики. Цей метод є усвідомлено вмотивованим на творчий (виконавський) продукт ініціативного суб'єкта навчання та самостійної практичної діяльності.

Для експериментальної групи майбутніх викладачів технологій кожне із завдань супроводжувалось теоретичними поясненнями з боку експериментатора, наведеннями відповідних асоціацій, власним прикладом педагога, створенням певних педагогічних умов для більшого розуміння поставленої мети та проблеми. Тому, у процесі експериментальної роботи всі студенти знаходились у запропонованих умовах, що сприяло ефективності очікуваного результату для формування їх творчої активності.

Також, кожний з учасників експерименту від експериментатора отримував від одного до п'яти балів. У результаті цього оцінювання студенти поповнили свої кількісні показники, які наприкінці експерименту склалися для аналізу рівня творчих здібностей після завершення практики.

Кожен з учасників групи мав власне домашнє завдання, що складалось з теоретичної частини та практичної. Вони мали змогу самостійно створити сценарій пари, яку б вони хотіли б провести. Багато студентів об'єднувались у групи для досягнення більш продуктивного результату. Це позитивно впливало на виконання подальших роботи стосовно мотиваційно-пізнавальної зацікавленості студентів, їх особистісного пізнавального інтересу до використання особистих методів формування творчої активності. Запропоновані завдання виконувались під наглядом експериментатора і педагогів з певних дисциплін, а виконання та результати другого завдання були проаналізовані та зафіксовані організатором експериментальної роботи. Матеріалом для оцінювання стала загальна кількість балів, яку набрав кожний учасник експериментальної групи по запропонованим завданням.

Що стосується контрольної групи, яка складалася зі студентів, що повинні були оцінювати виконані роботи, то вони отримували знання у звичайних умовах навчання, зміст якого був передбачений існуючими навчальними планами, тому вони не мали можливості отримувати збагачену експериментальними ідеями та змістом музично – пізнавальну інформацію та додаткові шляхи розвитку власних інтелектуально – творчих можливостей. Це мало відбитись на результатах підсумкового зрізу [33, с.236 – 241].

Спостерігався великий розрив сумарних результатів між різними рівнями творчої складової майбутніх викладачів технологій підчас першого етапу експерименту та при отриманні результатів анкетування після завершення останнього етапу експерименту. Такий результат пояснюється ефективним впливом запропонованих методів формування означеного феномена та усвідомленою вмотивованістю й зацікавленістю студентів.

Таким чином, зміст всіх етапів підпорядковувався можливості самостійної творчої реалізації студентів, власному творенню способів формування творчої активності та аналізу своїх здібностей. Розширення сфери застосування набутих знань і вмінь на практиці, шляхом узагальнення тезаурусу культурних, педагогічних, художніх, логічних знань, організації

поетапної реалізації ідеї набуття «інноваційної культури» вимагали ширшого використання інтерактивних форм і методів [28, с.152].

3.2. Аналіз результатів формувального етапу експерименту

Активність особистості – здатність людини виробляти суспільно значущі перетворення в світі на основі присвоєння багатств матеріальної і духовної культури, що виявляється в творчості, вольових актах, спілкуванні: інтегральна характеристика. Активність особистості – активна життєва позиція людини, що виражається в його ідейної принципності, послідовності в відставанні своїх поглядів, єдності слова і справи.

Тому сучасний викладач технологій, перш за все, той хто проявляє активність у своїй діяльності і постійно навчається разом із своїми студентами, тому підвищення інтелектуально – творчих здобутків – це є природною характеристикою змісту його діяльності. Важливим при цьому є оцінення власних результатів педагогічної діяльності та удосконалення своїх навичок і знань.

Проведення експерименту мало на меті прояв особистої творчої активності кожного студента, як власної складової сучасного викладача технологій на всіх трьох взаємопов'язаних етапах. Це було можливим лише при вирішенні таких основних завдань: підготовці групи до сприйняття основних вимог сучасного викладача та розвитку творчого елемента, проведення практичних занять за допомогою методів і засобів, що повною мірою розкривають здібності студентів та презентація власних продуктів творчості з готовністю виправити власні помилки та прийняти критику з боку одногрупників. При цьому завданням кожного респондента було виконати всі завдання, що були поставлені перед ним, від цього залежав рівень творчості на якому він буде знаходитись після завершення експерименту [40, с.45 – 48].

В групі існувала незалежна експертна комісія з 3 осіб зі студентів, завданням якої було оцінювати і вказувати на помилки, а також виставляти

бали по п'ятибальній системі. Вищий бал становив 20 балів (при умові, що всі чотири завдання були виконанні на 5), а нижчий відповідно – 1 бал, що вказував на певні недоліки при виконанні завдання. Це давало змогу виявити проблеми в роботі з групою та оцінити методика проведення занять.

Під час проведення повторної оцінки творчої активності студентів за допомогою постановки певних проблем, які студенти повинні були вирішити через створення власних продуктів творчості спостерігалась значна різниця отриманих результатів рівнів на початку експерименту і після завершення. Так на низькому рівні знаходилось вже 10 %, середньому – 42 %, високому – 48%. Підвищення рівнів творчості можна пояснити ефективним впливом методів і засобів, що використовувалися під час експерименту та особистої вмотивованості студентів.

До «низькому» рівня слід віднести тих студентів, які незадовільно відповіли на всі або на більшість запропонованих питань, показавши відсутність інтересу до проблем, які були поставлені перед ними і які потрібно було вирішити. Предмети зі спеціальності вони вивчають виключно через те, що предмет цей передбачений навчальним планом, і оцінка йде в диплом. Разом з тим, на цих же рівнях зустрічаються студенти з широким кругозором і прагненням пізнати якомога більше.

До «середнього» рівня відносяться студенти, які на частину питань дали задовільні відповіді, а на частину питань – незадовільні.

До «високого» рівня відносяться ті студенти, які дали гарні відповіді, виявили необхідні знання, і вміння висловлювати свої думки, а також які знайшли креативне рішення поставлених перед ними завдань. Формування творчої активності студентів на цьому рівні реалізується на практичних, а також факультативних заняттях, які служать додатковими джерелами отримання нових і більш поглиблених знань в області технологій. Саме творча активність допомагає студентам творити і реалізувати свої творчі задуми, сприяють творчому ставленню студентів до дійсності.

Також, ефективність формування творчої активності студентів багато в чому залежить від викладача, його доброзичливого ставлення до студентів, готовності їм допомогти, стилю спілкування зі студентами, який повинен будуватися на педагогічне співробітництво, створювати позитивну мотивацію для стимулювання їх творчої активності. Завдання викладача - підібрати і використовувати такі ефективні форми і методи роботи, які б максимально сприяли формуванню творчої активності студентів, активізували їх мислення і уява. Під час проведення усього експерименту експериментатор підбирав усі можливі доцільні методи і засоби, що впливали на активну творчу діяльність [38, с.96].

Приведені вище результати експериментального процесу показують значні зрушення у формуванні творчої активності і творчого потенціалу студентів до та після. Це пояснюється доцільною метою експериментатора та наполегливістю багатьох членів експерименту. До того ж перехід з низького на середній рівень чи з середнього на високий був можливий лише при достатній кількості набраних балів, що досягалось лише через виконані завдання. Також отримані дані свідчать про те, що використання влучних методик і засобів для виявлення помилок чи недоліків творчої діяльності вплинули на позитивні результати експерименту. Результати діагностування незалежними експертами певною співпав із самооцінкою респондентів, що засвідчило високий рівень їх самосвідомості та рефлексії, запевнив у результативності формувального експерименту.

Методичне забезпечення експерименту було спрямоване на саморозвиток і самоосвіту логіко – творчих аспектів студентів та їх практичне відтворення у власних виробках творчості.

Розробка та організація практичних форм контролю за перебігом дослідження дозволили виконати завдання заключного етапу експериментальної роботи, а саме: прослідкувати за студентами експериментальної групи на індивідуальних заняттях зі спеціальності упродовж усіх етапів формувального експерименту; визначити динаміку

їхнього розвитку; здійснити порівняльний аналіз зрізів констатувального та формувального етапів експерименту; визначити ефективність експериментальної методики [37, с. 416].

Формування творчої активності студентів передбачає: розвиток творчого мислення, уяви, фантазії, а також розвиток таких якостей особистості студента як емоційність, терпіння, завзятість і т.д. серед перерахованих якостей особистості студента, особливе значення в експерименті приділялось розвитку творчого мислення, пов'язаного з інтуїцією, уявою, фантазією і відповідно з творчою активністю студента. Тому для формування творчої активності студентів на заняттях необхідні відповідні умови, головними з яких є:

- ✓ творче ставлення викладача до своєї роботи;
- ✓ створення сприятливого морально – психологічного клімату в групі;
- ✓ збільшення творчих завдань на заняттях.

Дотримання цих вимог упродовж всього навчання свідчить про те, що в кількість студентів із середнім рівнем творчості до проведення експерименту за усіма показниками може зрости, а за низьким – зменшитися, що було досягнено у вищезазначеному експерименті.

На всіх етапах експериментальної роботи було залучене використання інноваційних технологій, що містять ряд сучасних інтерактивних, евристичних, інформаційно – комунікаційних методів, які складають основу компетентнісного–творчого підходу. Результати формувального експерименту представлено у вигляді аналізу динаміки зростання показників досліджуваного феномена експериментальній групі [45, с.112].

Таким чином, зіставляючи показники рівнів до експерименту та після, можна зробити висновок, що розроблена в нашому дослідженні методика, виявилася досить ефективною, а запропоновані педагогічні умови вплинули на розвиток природних механізмів досліджуваного явища. Доцільно підкреслити, що підбір доречних методик у правильно визначених педагогічних умовах навчання є запорукою оволодіння високим рівнем

формування творчої активності майбутніх викладачів технологій. Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать про значну відмінність рівнів творчої складової.

Отже, внаслідок впровадження експериментальної методики значно зросла рівнева динаміка показників творчого елементу студентів. Результати експериментальної роботи підтвердили ефективність та доцільність її застосування у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів технологій. Статистична обробка порівняльних результатів дослідження до і після проведення експерименту підтвердила ефективність проведеної поетапної методики та можливість впровадження її в практику вищої школи.

ВИСНОВКИ

У роботі були розглянуті теоретичні засади формування творчої особистості та запропоновані методи для розвитку творчої активності у майбутніх викладачів технологій.

Формування особистості людини – це послідовна зміна і ускладнення системи відносин до навколишнього світу, природі, праці, іншим людям і до себе. Воно відбувається протягом усього його життя. Особливо важливий при цьому період навчання у вищих навчальних вузах.

Індивідуальні особливості поведінки людей мають вирішальне значення для цілого ряду професій, для плідної участі особистостей – носіїв цих професій у творчому процесі. Тренування "творчого мислення", "творчої праці" супроводжується вихованням "емоційно багатою" особистості.

Ігрова складова діяльності педагога з її пізнавальною потребою і надзвичайно слабкою озброєністю свідомості є періодом інтенсивного тренування механізмів інтуїції, де осяяння, здогадки, відкриття слідує буквально один за одним.

У сфері творчої діяльності викладача еволюціонує його досвід, що включає в себе освоєний суб'єктом досвід інших людей і поколінь. Однак цей колективний досвід, сукупність знань і умінь, технологій, тобто культура в цілому, поповнюється відкриттями і досягненнями, спочатку виникають не в загальній "культурі", а в конкретній індивідуальній голові творить суб'єкта. Тому було доцільним провести вищезазначений експеримент, що потребує підбиття наступних цілей, що були досягненні:

- ✓ здійснено теоретичний аналіз проблеми підготовки вчителів технологічної освіти в сучасній системі закладу вищої освіти та проаналізовані поняття «творчість», «творча активність» стосовно особистості майбутнього викладача технологій, яке розуміється нами як вищий рівень активності, як інтегральна властивість особистості, яке, характеризує ставлення студента до творчої діяльності галузі

педагогіки а також ступеня його включеності в власний творчий процес студентів;

- ✓ визначена структура творчої активності, особливості засобів розвитку творчої активності та їхнього впливу на становлення професійної компетентності майбутніх учителів технологій. Виявлено, проаналізовано та обґрунтовано проблеми по формуванню творчої активності студентів спеціальності «технологічна освіта»;
- ✓ розкрито методи та засоби розвитку творчої активності майбутніх викладачів технологій на основі вивчення основних предметів спеціальності, що передбачає взаємодію компонентів і педагогічних умов, спрямованих на результативне протікання освітнього процесу;
- ✓ умовами формування творчої активності студентів успішно виступають: інтеграція різноманітних форм навчання (аудиторних занять, навчальної та виробничої практик, науково – дослідницької роботи, художньо – творчої, соціально – культурної та самостійної діяльності); використання комплексу активних методів навчання (вербальні методи, мультимедіа – візуалізація, демонстрація, моделювання, проектування колекцій, конструювання, самостійна робота, майстер – класи; використання різноманітних засобів навчання: навчально-методичне забезпечення (навчальні посібники, методичні рекомендації та вказівки) [10, с. 35 – 78].

Кожен з етапів експерименту дозволив виявити реальний стан сформованості означеного феномена. Характерні особливості формування творчої активності студентів, виявлені під час експерименту, дозволили визначити комплекс найбільш ефективних методів вирішення проблеми дослідження. До цього комплексу належать як теоретичні, так і емпіричні методи, в тому числі інноваційні: евристичні, інтерактивні, тощо. Саме на основі вищезазначених методів була сформована педагогічна діяльність експериментатора. Результатами експерименту розроблено і виявлено рівні сформованості означеного феномена, а саме: низький, середній та високий.

Поетапна методика розвитку творчої активності студентів відбувалася у перебігу пізнавально – адаптаційного, рефлексивно – поглибленого та аналітико – творчого етапів.

Таким чином, магістерське дослідження має перспективу науково – пошукової діяльності в сфері педагогічної діяльності майбутнього викладача технологій, адже ефективність моделювання практичної діяльності студентів до використання інноваційних технологій підтверджена даними експериментального дослідження. Доведена практична доцільність впровадження означеної поетапної методики в освітній процес вищої школи.

У дослідженні намічено перспектива подальших наукових досліджень з означеної проблеми: особливості розвитку творчої активності; інтелектуальні комп'ютерні програми та ігри - як форма розвитку творчої активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Олійник С.В. Теоретичні засади формування творчого потенціалу майбутнього вчителя / С.В. Олійник // Наукові записки. – Ніжин : Ніжинський ДПУ, 1998. – с. 404.
2. Мороз Ю.В. Творча активність особистості і закономірності її розвитку в онтогенезі / Ю.В. Мороз // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 4. – с. 58 - 60.
3. Нікітіна Г. В., Романенко В. Н. Формування творчих умінь у процесі професійного навчання / Г.В. Ні Кітін, В.Н. Романенко. - СПб .: Видавництво С.Петер бургское університету, 1998. – с. 168.
4. Пономарьов Я.А. Психологія творіння: Вибрані психологічні праці / Я.А. Пономарьов // Академія педагогічних і соціальних наук: Московський психологічний інститут. - М. Воронеж: МОДЕК, 1999. – с. 480.
5. Кісіль М.В. Креативність і прагматизм для сучасної освіти / М.В.Кісіль// Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Філософія, соціологія, політологія”. – Вип. 17. – Д. : ДНУ, 2008. – с. 140 - 144.
6. Мороз Ю.В. Творча активність особистості і закономірності її розвитку в онтогенезі / Ю.В. Мороз // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 4. – с. 58.
7. Дружинін В.Н. Когнітивні здібності: структура, діагностика, розвиток / В.М. Дружинін. - СПб .: Іматон, 2001.Збірник наукових праць КІНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України – с. 224.
8. Вишнякова Н.Ф. Психологічні основи розвитку креативності в професійній акмеології / Н.Ф. Вишнякова. - М., 1996. – с. 31.
9. <https://studfile.net/preview/2067968/page:12/>
10. Губіна М.В. Методи і прийоми розвитку творчої активності викладача. Сучасні проблеми науки та освіти. - 2013. - № 6 – с.35-78.

11. Тузова, Н. Н. Развитие творческого потенциала педагогов общеобразовательной организации / Н. Н. Тузова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 25 (159). — С. 316-319. — URL: <https://moluch.ru/archive/159/44865/> (дата обращения: 14.12.2020).
12. Філінова, Н.В. Освіта як процес виховання особистості / Н.В. Філінова // Науковий погляд: тр. міжнар. наук.-практ. конф. - М., 2015. – с. 143.
13. Дембіцька, О.Ю. Методи дослідження соціальної активності в юнацькому віці: монографія / О. Ю. Дембіцька. - М.: МАКС Пресс, 2010. – с. 221.
14. Матвеева, С.В. Аксиологічний аспект природничо-наукової підготовки студентів гуманітарних вузів / С.В. Матвеева // Річні наукові читання філії РГСУ в м Клину. - 2014. - № 2 (12). – с. 187.
15. Художественный образ и его специфика. <https://studfile.net/preview/2067968/page:12>.
16. Ріккерт Г. Введення в трансцендентальну філософію. Київ, 1904. – с.34
17. Ріккерт Г. Філософія історії. Санкт-Петербург, 1908. – с. 78.
18. Андреев, В. І. Евристика для творчого саморозвитку / В. І. Андреев. - Казань: Исса РАО, 1994. - 95 с.
19. Абаньяно Н. Мудрість філософії і проблеми нашого життя. Санкт-Петербург, 1998. – с. 15 – 20.
20. Жуков Р.Ф. Шляхи розвитку активних методів навчання в університеті. // Зб. науч. тр. «Технологія акмеологических методів навчання» / відп. ред. Р.Ф. Жуков. - СПб.: СПбГІЕУ, 2001. – с. 37.
21. Крюкова, Є. С. Сутність професійної підготовки майбутнього викладача / Є. С. Крюкова, А. В. Павлович // Наукові записки [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія : Педагогічні науки : [збірник наукових статей]. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. СХХХІІ (132). – с. 136-144.
22. Ахияр, К. Ш., Правдин, Ю. П. та ін. Формування пізнавальної

- активності студентів в процесі навчання / К. Ш. Ахіярь, Ю. П. Правдин.
- Уфа, 1988. - 129 с.
23. Баранов, С. П. Педагогіка / С. П. Баранов [и др.]. - М: Просвітництво, 1981. - 197 с.
24. Богоявленська, Д. Б. Про предмет і метод дослідження творчих здібностей / Д. Б. Богоявленська // Психологічний журнал, 1995. - Т. 16. - № 5. - С. 49-58.
25. А. П. Дьяков, Г. В. Горченко, А. І. Стеценко та ін. Розвиток творчої активності студентів: досвід, проблеми, перспективи / Науч. ред. В. С. – с. 56.
26. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної ради України. 2019. №243-VIII. 2300 – VIII. – с. 234-238.
27. Закон України «Про освіту». Відомості щодо визначення основних посад в педвузі. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. – с. 23-37
28. Платонов, К. К. Проблеми здібностей / К. К. Платонов. - М: Наука, 1972. - 152 с.
29. Андронов В.В. Ділова гра на парах // Педагогічна скарбниця Донеччини. - 1998. - №2. – с. 14-15.
30. Анохін Є.В. Формування творчих здібностей студентів у процесі колективної пізнавальної діяльності // Педагогіка і методика навчання и виховання. Проблеми розвитку Творчої особистості: Збірник наукових праць Сумського пед. інституту ім. А.С.Макаренка. - Суми: Видавничо-виробниче підприємство "Мрія-1" ЛТД, 1997. – с. 272.
31. Баранов А.А. Розвиток творчих здібностей в образотворчій і ігровій діяльності // Розвиток творчих здібностей студентів і школярів на заняттях.: Міжвузівський збірник наукових праць - Ростов-на-Дону, 1986. – с. 115-123.
32. Пономарьов, Я. А. Психологія творчості: перспектива розвитку / Я. О. Пономарьов // Психологічний журнал, 1994. - Т. 15. - № 6. - С. 38
33. Полякова О.М. Цілісно - процесуальна структура підготовки

- майбутніх вчителів до вирішенню завдань творчого педагогічного процесу // Педагогіка і методика навчання и виховання. Проблеми розвитку Творчої особистості: Збірник наукових праць Сумського пед. інституту ім. А.С.Макаренка. - Суми: Видавничо-виробниче підприємство "Мрія-1" ЛТД, 1997. – с.236-241.
34. Ямницький В.М. Вплив емоціогенних ситуацій на творчу діяльність учнів//Розвиток творчої особистості в системі безперервної освіти: Зб. наук. пр. – Запоріжжя, 1995. – с.84-86.
35. Ягловская Є.К. Взаємини розумово обдарованих студентів в групі // Питання психології. - 1998. - №3. – с. 61-69.
36. Ельконін Д.Б. Психологія навчання сучасного студента.- М .: Знання, 1974. – с 64.
37. Ельконін Д.Б. Психічний розвиток в ранніх віках: Під ред. Д.І.Фільденштейна - М.: Інститут практичної психології, Воронеж: НВО "МОДЕК", 1995 – с. 416.
38. Швайко В.В. Оптимізація установок пізнавальної діяльності /Навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів.- Томськ: Томськ. пед. інститут, 1990. – с. 96.
39. Чуриліна Л.М. Духовний та творчий розвиток особистості засобами мистецтва. Част. I-II. – Чернігів, 1993. – с. 97-101.
40. Уроки педагогічної краси//Педагогічна скарбниця Київщини. – 1999. - №2. – с.45-48.
41. Творчі можливості учнів та оцінка рівня їх сформованості:Метод. рекомендації/Укл. С.О.Сисоєва, Р.Х.Вайнола. - К.: УСДО,1993. – с. 20.
42. Смирнова З.А. Керівництво творчої пізнавальної діяльністю учнів при закріпленні нового матеріалу. Методи керівництва творчої пізнавальної діяльністю учнів в навчанні: Зб. науч. праць. - М .: МГПИ ім. В.І.Леніна, 1980. – с. 25-44.
43. Скирко А.З. Творчий підхід до організації педагогічного процесу в педвузі // Розвиток Творчої особистості в системі безперервної освіти:

- Зб. наук. пр. - Запоріжжя, 1995. – с. 67-71.
44. Полякова О.М. Цілісно-процесуальна структура підготовки майбутніх викладачів до вирішення задач творчого педагогічного процесу//Педагогіка і методика навчання і виховання. Проблеми розвитку творчої особистості:Збірник наукових праць Сумського пед. інституту ім. А.С.Макаренка. – Суми: Видавничо-виробниче підприємство “Мрія –1” ЛТД, 1997. – с.236-241.
45. Паламарчук В.Ф. Як виростити інтелектуала?: Посіб. для вчителів. – К.: Знання, 1999. – с. 112.
46. Нужная Л.І., Сергієнко С.В. Дидактичні рухливі ігри на уроках та заняттях//Педагогічна Сумщина. – 1999. - №2. – с .37
47. Локарева Г.В., Трунова Е.Ф. Уява як елемент у розвитку творчих здібностей // Формування Творчої особистості: проблеми и суперечності: Зб. наук. праць - Запоріжжя, 1995. – с. 93-99.
48. Драгієва Л. В. Педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього викладача технологій у процесі магістерської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 "Теорія і методика проф. освіти" / Драгієва Людмила Василівна ; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка ; [Ізмаїльський держ. гуманітарний ун-т]. – Дата захисту 14.06.2017. – Полтава, 2017. – 293 с.

Анкетування студентів IV курсу з метою виявлення рівня творчої активності

1. Ваша стать:
  - а) чоловіча;
  - б) жіноча
2. На якому факультеті Ви навчаєтесь: *(Вписати факультет)*
3. Де ви мешкаєте?
  - а) вдома з батьками;
  - б) окремо;
  - в) в гуртожитку
4. Чому Ви вибрали саме цей вуз?
  - а) так захотіли мої рідні;
  - б) тут я отримаю якісну освіту;
  - в) він ближче розташований до мого будинку;
  - г) було багато бюджетних місць.
5. Чи задоволені Ви якістю викладання предметів у вашому вузі?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) мені важко відповісти;
  - в) в цілому так, але є те, що хотілось би змінити.
6. Чи забезпечені Ви різними інформаційними довідниками (ІД) (електронні підручники, каталоги елективних дисциплін, матеріальна технічна база і інше)?
  - а) запечені;
  - б) не забезпечені;
  - в) не всі довідники є в наявності;
  - г) пакет ІД видається на групу.
7. Чи пред'являється в ІДГУ академічна допомога студентам, які не справляються з академічними вимогами?

- а) так;
- б) не всім;
- в) ні;
- г) не з усіх дисциплін

8. Чи засмучуйтесь Ви, коли отримуєте погані оцінки?

- а) ні;
- б) так, це впливає на мій настрій та подальшу роботу;
- в) не звертаю увагу на оцінки.

9. Які з студентських проблем Вас зараз особливо хвилюють (відзначити не більше трьох варіантів відповіді)?

а) Якість організації навчального процесу (розклад занять, організація навчального процесу і т.д);

б) Якість викладання (ведення занять, оцінювання знань та ін.);

в) Робота адміністрації (деканат, студентський відділ кадрів та ін.);

г) Якість харчування і ціни в студентських буфетах;

д) Якість побутових умов у гуртожитку;

є) Фундаментальну наукову працевлаштування за фахом;

ж) Наявність великої кількості творчих робіт та заходів.

10. Чи задовольняє Вас організація і проведення практик?

- а) так;
- б) ні;
- в) важко відповісти;
- г) скоріше так, ніж ні; д) не завжди

11. Хотіли б Ви змінити свою спеціальність?

- а) так;
- б) ні;
- в) важко відповісти;
- г) скоріше так, ніж ні

12. Вам більш до вподоби традиційні форми навчання чи нетрадиційні?

- а) традиційні;

- б) нетрадиційні;
- в) змішані;
- г) не акцентую на цьому увагу.

13. Вам більш до вподоби завдання, що мають творчий характер чи традиційну форму (реферат, написання конспектів та ін.)?

- а) творчий;
- б) традиційну форму;
- в) змішані;
- г) я виконую всі завдання, що є обов'язковими.

14. Чи проявляють викладачі активність і креативність на заняттях?

- а) ні;
- б) так;
- в) залежить від настрою;
- г) я не відвідую пари.

15. Які відношення в ланці студент-викладач у вашому вузі?

- а) нейтральні;
- б) доброзичливі;
- в) напружені.

16. Що вас надихає при виконанні творчих робіт?

- а) отримання гарної оцінки;
- б) сумлінне та якісне виконання роботи;
- в) суперництво в колективі;
- г) виконую тому що цього потребує навчальна програма.

17. Що Вас стимулює в навчанні?

- а) отримання гарної оцінки;
- б) мені подобається моя спеціальність;
- в) я маю певні здібності і виконання робіт для мене не є проблемою;
- г) я не маю стимулу (отримання диплому).

18. Чи виражаєте Ви бажання на участь в науково-дослідній роботі, конференціях, семінарах і тд.?

- а) так, ініціатива завжди проявляється з мого боку;
- б) лише з порад викладачів;
- в) не маю бажання;
- г) якщо цього вимагає навчальний процес.

Тренінг для студентів

Тема: Розвиток творчої активності і творчого потенціалу майбутніх викладачів технологій.

Мета: створити умови для формування у студентів потреби в організації роботи з розвитку власної креативності.

Завдання:

- створити в групі атмосферу емоційної свободи, відкритості, дружелюбності і довіри один до одного;
- сформувати і розвинути установки на самопізнання і самооцінку; активізацію індивідуальних і творчих здібностей;
- подолати психологічні бар'єри, що заважають повноцінному самовираженню;
- профілактика синдрому емоційного вигорання у майбутніх викладачів.

Хід проведення тренінгу

I. Вступна частина: Шановні студенти, вітаю Вас на нашому тренінгу. Всі вправи, передбачені в тренінгу, дадуть можливість Вам відчувати вплив творчого середовища на власну діяльність, будуть сприяти утворенню та розвитку мотивації педагогів для роботи з креативними вихованцями.

II. Основна частина. Проведення основних вправ тренінгу.

«Багатонаціональна вітання». Учасникам пропонується привітати всіх інших як: росіянин, француз, англієць, японець, китаєць, індіанець, житель дикої африканської села.

Відмінно, а тепер трохи розігріємося.

 Вправа «Розминка» Члени групи повинні, не розмовляючи один з одним, встати: по зростанню, за кольором волосся (від світлих до найтемніших), за кольором очей, по днях народжень, за кількістю дітей в групі, за кількістю ложок цукру в чаї.

- ✚ **Вправа «Розкажіть історію».** Вона показує, наскільки учасники здатні ефективно передавати один одному ініціативу, що важливо в тренінгу ефективних комунікацій.

Кожному учаснику потрібно вибрати собі партнера. Потім пара отримує невелику розповідь або придумує свою історію, головне виконати певні умови:

- 1 пара - розповідь звучить задом наперед;
- 2 пара - події переплутані і позбавлені логіки;
- 3 пара - герої роблять протилежні дії.

Завдання для інших - відновити розповідь в первозданному вигляді.

- ✚ **Вправа «Креативна Коробка».** Перед вами коробка, в якій лежать звичайні предмети. Ваше завдання - знайти їм незвичайне застосування і уявити **НОВИЙ** продукт споживачам. Пропоную попрацювати рекламодавцями.

- ✚ **Вправа «Розрядка».** Одному члену групи дається м'ячик. Учасників не попереджують наперед про те, що вони повинні встати зі стільців. Встановлюється ліміт часу на цю вправу (спочатку дається 15 секунд, потім - 10, потім - 3). Завдання полягає в тому, щоб м'ячик пройшов через руки всієї команди, але при цьому не можна передавати м'ячик тим, хто сидить поруч.

- ✚ **Вправа «Формулювання».** Для виконання цього завдання учасникам пропонується сформулювати свою реальну проблему або утруднення, для вирішення яких не підходять звичні методи і способи.

«Для цієї вправи нам потрібна формулювання проблеми. Сформулюйте її у вигляді простого пропозиції, що починається зі слова «як». Візьміть аркуш паперу і напишіть в середині сторінки формулювання проблеми. Обведіть ключові слова пропозиції. Від кожного обведеного слова або фрази проведіть лінії з альтернативами, запереченнями або будь-якими іншими зауваженнями, які прийдуть в голову. Зазвичай кожне обведене слово дає кілька варіантів. Спробуйте використовувати для

формулювання проблеми інші слова. Не хвилюйтеся, якщо це буде нісенітниця, - думайте про можливості».

✚ **Вправа «Характеристики викрутки».** «Складіть опис основних характерних ознак викрутки. Досліджуйте кожну характеристику і спробуйте її поліпшити. Задайте собі питання: "Чому це зроблено саме так?" і "Як ще це може бути виконано?" - і пошукайте відповіді».

III. Теоретична частина.

Яким повинен бути педагог? Прошу представити свої думки.

Ну ось, Ви самі відкрили для себе, яким повинен бути справжній педагог! А що не вистачає нашому колективу для того, щоб відповідати ідеалу? Яких якостей? Так ось наша сьогоднішня мета це розвиток і становлення креативного потенціалу у педагогів, розвитку їх творчості.

Головними поняттями нашої сьогоднішньої зустрічі є творчість, креативність. Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте це поняття? Назвіть слова, які починаються з літер цього слова (творчість). Спільними зусиллями перед нами виникла цілісна картина сприйняття даного поняття. А ось поняття з великого психологічного словника: *творчість* - діяльність, що породжує щось якісно нове і відрізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю.

Творчий потенціал - сукупність якостей людини, що визначають можливість і межі його участі в певній діяльності.

Педагогічна діяльність - це прояв постійного різнобічного творчості. Вона передбачає наявність у педагога сукупності творчих здібностей, якостей, серед яких важливе місце займають ініціативність і активність, увагу і спостережливість, мистецтво нестандартно мислити, багата уява і інтуїція.

Не можна створювати нове, ні в одній сфері життя, не володіючи творчими здібностями. Щоб бути ефективним педагогом і зберегти при цьому професійне здоров'я необхідно бачити, знаходити і створювати нове в професії.

Творчий розвиток педагога - це тривалий процес, метою якого є формування людини, як майстри своєї справи, справжнього професіонала.

Рівень творчого потенціалу педагога визначає результативність роботи педагога з дітьми. Наслідком недостатньої творчої активності педагога є зниження мотивації у дітей до отримання знань, статусу ДОУ, зниження рівня освітньо-виховного процесу.

Для успішного розвитку творчого потенціалу педагога необхідні такі педагогічні умови:

- ✓ високий професійний і особистісний потенціал педагога;
- ✓ мотиваційна готовність педагога;
- ✓ інформованість про нововведення;
- ✓ матеріальна база.

IV. Заключна частина. Проведення анкетування, що дозволяє виявити рівні розвитку творчої активності і творчого потенціалу майбутнього викладача технологій.

1. Чи вважаєте ви, що навколишній вас світ може бути поліпшений:

- А) так;
- Б) немає, він і так досить гарний;
- В) так, але тільки де в чому.

2. Чи думаєте ви, що самі можете брати участь у значних змінах навколишнього світу:

- А) так, у більшості випадків;
- Б) немає;
- В) так, в деяких випадках.

3. Чи вважаєте ви, що деякі з ваших ідей принесли б значний прогрес у тій сфері, в якій ви працюєте:

- А) так;
- Б) так, за сприятливих обставин;
- В) лише в деякій мірі.

4. Чи вважаєте ви, що в майбутньому будете відігравати таку важливу роль, що зможете щось принципово змінити:

А) так, напевно;

Б) це мало ймовірно;

В) можливо;

5. Коли ви вирішуєте розпочати якусь дію, чи думаєте ви, що здійсите своє починання:

А) так;

Б) часто думаєте, що не зумієте;

В) так, часто;

6. Чи відчуваєте ви бажання зайнятися справою, якого абсолютно не знаєте:

А) так, невідоме вас приваблює;

Б) невідоме вас не цікавить;

В) все залежить від характеру цієї справи;

7. Вам доводиться займатися незнайомою справою. Чи відчуваєте ви бажання досягти в ній досконалості:

А) так;

Б) задовольнитесь тільки тим, що встигли домогтися;

В) так, але тільки якщо вам це подобається.

8. Якщо справа, яку ви не знаєте, вам подобається, чи хочете ви знати про нього все:

А) так;

Б) немає, ви хочете навчитися лише найголовнішого;

В) немає, ви хочете тільки задовольнити свою цікавість.

9. Коли ви зазнаєте невдачі, то:

А) якийсь час суперечите, всупереч здоровому глузду;

Б) облишите цю затію, т. К. Розумієте, що вона нереальна;

В) продовжуєте робити свою справу, навіть коли стає очевидно, що перешкоди нездоланні.

10. За вашу думку, професію треба вибирати, виходячи з:

- А) своїх можливостей, подальших перспектив для себе;
- Б) стабільності, значущості, потрібності професії, потреби в ній;
- В) переваг, які вона забезпечить.

11. Путешествую, могли б ви легко орієнтуватися на маршруті, по якому вже пройшли:

- А) так;
- Б) так, але тільки там, де місцевість вам сподобалася і запам'яталася;
- В) немає, боїтеся збитися зі шляху.

12. Сразу ж після якоїсь бесіди чи зможете ви пригадати все, що говорилося:

- А) так, без праці;
- Б) все згадати не можете;
- В) запам'ятовуєте тільки те, що вас цікавить.

13. Коли ви чуєте слово незнайомою мовою, то можете повторити його по складах, без помилки, навіть не знаючи його значення:

- А) так, без утруднень;
- Б) так, якщо це слово легко запам'ятати;
- В) повторіть, але не зовсім правильно.

14. В вільний час ви волієте:

- А) залишитися наодинці, подумати;
- Б) перебувати в компанії;
- В) вам байдуже, чи будете ви один або в компанії.

15. Ви займаєтеся якоюсь справою. Вирішуєте припинити це заняття лише тоді, коли:

- А) справа закінчена і здається вам відмінно виконаною;
- Б) ви більш - менш задоволені;
- В) вам ще не все вдалося зробити.

16. Когда вы один, то:

- А) любите мріяти про якісь навіть, можливо, абстрактні речі;

- Б) за всяку ціну намагаєтеся знайти собі конкретне заняття;
- В) іноді любите помріяти, але про речі, які не пов'язані з вашою роботою.

17.Когда якась ідея захоплює вас, то ви станете думати про неї:

- А) незалежно від того, де і з ким перебуваєте;
- Б) ви можете робити це тільки наодинці;
- В) тільки там, де буде не дуже шумно.

18.Когда ви відстоюєте якусь ідею:

- А) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте переконливі аргументи опонентів;
- Б) залишитеся при своїй думці, які б аргументи не вислухали;
- В) зміните свою думку, якщо опір виявиться надто сильним.

За кожную відповідь А - 3 бали, за відповіді Б - 2 бали, за відповідь В - 1 бал.

Отримані результати співвідносяться з рівнями творчого потенціалу та активності студентів.

Високий рівень - більше 49 балів

Середній рівень - 23 - 49 балів

Низький рівень - менше 23 балів.

Вправа «Торбинка побажань». Педагог використовує дану вправу як момент "прощання". Передаючи мішечок один одному по колу, учасники дістають з нього по одному предмету. Починаючи зі слів: "я тобі бажаю", придумують побажання, асоціюючи його з цим предметом, наприклад, стаканчик - «Я бажаю тобі, щоб цей стаканчик для тебе був завжди на половину повний, ніж на половину порожній».